

**UNIVERSITATEA
BABEȘ-BOLYAI**
Cluj-Napoca

**FACULTATEA DE ȘTIINȚE
ECONOMICE ȘI GESTIUNEA
AFACERILOR**

România
Ministerul Educației, Cercetării și Inovării
Universitatea Babeș-Bolyai
Cluj-Napoca
Facultatea de Științe Economice
și Gestiunea Afacerilor
Str. Teodor Mihali nr. 58-60
400591, Cluj-Napoca
Tel: 0264 418655
Fax: 0264 412570
E-mail: econ@econ.ubbcluj.ro

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

SISTEMUL INFORMAȚIONAL FINANCIAR-CONTABIL PRIVIND PROTECȚIA PERSONALULUI ANGAJAT ÎN ROMÂNIA

Conducător științific:

Prof.univ.dr. Partenie Dumbravă

Drd. Daniela Carmen Cotau (căș. Pojar)

Cluj-Napoca

2011

CUPRINS REZUMAT TEZA

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT	3
CUVINTE CHEIE	7
INTRODUCERE	8
MOTIVATIA ALEGERII TEMEI	12
METODOLOGIA CERCETARII	13
SINTEZA CAPITOLELOR CUPRINSE IN TEZA DE DOCTORAT	15
CONCLUZII , PERSPECTIVE SI LIMITE ALE CERCETARII	44
BIBLIOGRAFIE SELECTIVA	53

CUPRINS

LISTĂ TABELE ȘI GRAFICE	VI
LISTĂ ABREVIERI.....	VIII
INTRODUCERE.....	1
METODOLOGIA CERCETĂRII.....	11
MOTIVAȚIA ALEGERII TEMEI DE CERCETARE.....	16
STADIUL CERCETĂRII	22
CAPITOLUL 1. DELIMITĂRI CONCEPTUALE, NOȚIUNI ȘI CATEGORII PRIVIND PROTECȚIA SOCIALĂ.....	26
1.1. Concepte generale de politică socială în România și alte țări.....	26
1.2. Conceptul de protecție socială pe plan local și mondial	31
1.3. Noțiuni conceptuale ale bugetului și a veniturilor și cheltuielilor publice.....	33
1.3.1. Noțiuni conceptuale ale bugetului.....	33
1.3.2. Noțiuni conceptuale ale veniturilor și cheltuielilor publice	35
1.4. Delimitări conceptuale ale noțiunilor de audit, audit intern și audit extern	46
1.5. Concluzii preliminare.....	54
CAPITOLUL 2. PROTECȚIA SOCIALĂ LA NIVEL EUROPEAN ȘI NAȚIONAL.....	58
2.1. Protecția socială. Origine și dezvoltare.....	58
2.2. Dezvoltarea protecției sociale în contextul UE și la nivel de România	62
2.2.1. Dezvoltarea politicii sociale a Uniunii Europene.....	62
2.2.2. Protecția socială în contextul extinderii UE.....	64
2.2.3. Ocrotirea sănătății și legea asigurărilor sociale de sănătate în România	67
2.2.4. Evoluția cadrului legislativ privind protecția socială.....	69
2.2.5. Sistemul public de pensii – Evoluția cadrului legislativ	71
2.2.6. Șomajul după 1989.....	73
2.3. Studiu comparativ privind pensiile private în Europa și România	75
2.4. Studiu comparativ a protecției sociale a personalului angajat în țările din Europa	82
2.4.1. Protecția socială în Marea Britanie	82
2.4.2. Protecția socială în Austria.....	83
2.4.3. Protecția socială în Bulgaria.....	84
2.4.4. Protecția socială în Danemarca	85
2.4.5. Protecția socială în Elveția	86
2.4.6. Protecția socială în Finlanda	87
2.4.7. Protecția socială în Franța	87

2.4.8.	Protecția socială în Germania.....	88
2.4.9.	Protecția socială în Grecia.....	90
2.4.10.	Protecția socială în Italia	90
2.4.11.	Protecția socială în Olanda.....	91
2.4.12.	Protecția socială în Polonia	91
2.4.13.	Protecția socială în Rusia	92
2.4.14.	Protecția socială în Spania	93
2.4.15.	Protecția socială în Suedia	93
2.4.16.	Protecția socială în Turcia.....	95
2.4.17.	Protecția socială în Ungaria	96
2.5.	Efectele crizei economico-financiare în planul protecției sociale.....	97
2.5.1.	Ce este o criză financiară?.....	97
2.5.2.	Criza actuală vs. Marea Recesiune.....	98
2.5.3.	Criza în Europa și România	100
2.6.	Bugetarea asigurărilor sociale și criza economico-financiară	105
2.6.1.	Necesitatea și conținutul economic al asigurărilor sociale	105
2.6.2.	Bugetul asigurărilor sociale – formă de ocrotire a cetățenilor	107
2.7.	Efectele crizei și politici anticriză	108
2.8.	Leasingul de personal – alternativă.....	112
2.9.	Concluzii preliminare.....	115

CAPITOLUL 3. METODOLOGIA ELABORĂRII ȘI CONSTRUCȚIEI BUGETULUI CU PROTECȚIA SOCIALĂ.....124

3.1.	Construcția bugetului	124
3.2.	Bugetarea cheltuielilor privind protecția socială.....	128
3.3.	Bugetul asigurărilor sociale – comparație cu UE.....	130
3.4.	Raportul dintre cheltuieli și venituri publice.....	137
3.5.	Fuga din fața obligațiilor fiscale	143
3.6.	Sistemul de asigurări sociale de stat.....	148
3.7.	Concluzii preliminare.....	150

CAPITOLUL 4. ROMÂNIA ȘI PROTECȚIA SOCIALA DUPĂ 20 DE ANI DE TRANZIȚIE. ÎNCOTRO? 154

4.1.	Dimensiunea statului român în raport cu protecția socială.....	154
4.2.	România: o țară sărăcită și polarizată.....	157
4.3.	Rolul statului în producerea bunăstării societății.....	161
4.4.	Concluzii preliminare.....	168

CAPITOLUL 5. CONSTITUIREA, UTILIZAREA ȘI CONTABILIZAREA FONDURILOR PROTECȚIEI PERSONALULUI ANGAJAT ÎN ROMÂNIA	172
5.1. Formele protecției sociale în România.....	172
5.2. Constituirea, utilizarea și contabilizarea fondurilor	175
5.2.1. Constituirea și utilizarea fondurilor privind asigurările sociale de sănătate	175
5.2.2. Constituirea și utilizarea fondurilor privind asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale	179
5.2.3. Constituirea și utilizarea fondurilor privind protecția maternității	184
5.2.4. Constituirea și utilizarea fondurilor privind șomajul	186
5.2.5. Constituirea și utilizarea fondurilor privind pensiile	192
5.2.6. Contabilitatea contribuțiilor de asigurări sociale	196
5.2.7. Contabilitatea noilor forme de asigurări sociale	199
5.2.7.1. Sistemul de conturi utilizat pentru contabilitatea contribuțiilor de asigurări sociale la angajator și angajați.....	200
5.2.7.2. Sistemul de conturi utilizat pentru contabilitatea contribuțiilor de asigurări sociale la instituțiile publice.....	203
5.3. Sistemul protecției sociale de stat vs. sistemul privat.....	207
5.3.1. Asigurările private de sănătate în România – termeni generali și exemplificări de asigurări private în România	207
5.3.2. Asigurări și clinici private sau „o mică atenție”?.....	208
5.4. Concluzii preliminare.....	210
CAPITOLUL 6. ANALIZA, CONTROLUL ȘI AUDITAREA FONDURILOR PRIVIND PROTECȚIA SOCIALĂ.....	214
6.1. Abordări teoretice ale controlului intern în instituțiile publice.....	214
6.1.1. Abordări teoretice ale controlului intern în instituțiile publice.....	214
6.1.2. Noțiuni introductive despre MMFPS și instituțiile care funcționează în subordinea și sub autoritatea acestuia	220
6.2. Auditul public intern – evoluție în raportul cu controlul intern și auditul extern la instituțiile publice.....	220
6.3. Controlul și auditarea fondurilor privind asigurările sociale de sănătate.....	234
6.3.1. Noțiuni introductive despre sistemul asigurărilor sociale de sănătate prin prisma fondurilor proprii auditabile	234
6.3.2. Controlul fondurilor privind asigurările sociale de sănătate la nivelul CNAS	237
6.3.3. Auditarea fondurilor privind asigurările sociale de sănătate la nivelul CNAS.....	245
6.4. Rezultatele monitorizării controlului și auditului intern caracteristice fondurilor privind asigurările sociale de sănătate	255
6.5. Analiza, controlul și auditarea fondurilor privind pensiile private în România.....	261
6.5.1. Noțiuni introductive despre controlul și auditul intern al pensiilor private la nivelul CSSPP..	261

6.5.2.	Aspecte practice ale auditului intern asupra fondurilor de pensii private la nivelul CSSPP	265
6.6.	Rezultatele monitorizării controlului intern asupra fondurilor privind pensiile private la nivelul CSSPP	266
6.7.	Analiza, controlul și auditul intern asupra fondului privind asigurările pentru șomaj.....	267
6.8.	Analiza, controlul și auditul intern asupra fondului privind asigurările sociale	276
6.9.	Analiza, controlul și auditul intern asupra prestațiilor sociale.....	282
6.10.	Concluzii preliminare.....	284
 CAPITOLUL 7. CONCLUZII GENERALE, PERSPECTIVE ȘI LIMITE ALE CERCETĂRII		286
7.1.	Concluzii generale desprinse din cercetarea întreprinsă	286
7.2.	Perspectivă ale cercetării.....	294
7.3.	Limitele cercetării întreprinse	296
 BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....		298

CUVINTE CHEIE

Teza de doctorat intitulata *Sistemul informational financiar-contabil privind protectia personalului angajat in Romania* , isi propune atingerea obiectivelor principale, utilizind urmatoarele cuvinte cheie:

Protectia sociala

Bugetarea asigurarilor sociale

Criza economico-financiara

Contabilizarea fondurilor protectiei personalului

Asigurari private

Analiza ,controlul si auditarea fondurilor protectiei sociale

INTRODUCERE

Un răspuns la întrebarea „Ce este politica socială?” au încercat să ofere, de-a lungul timpului, mai mulți autori aparținând unor școli și curente de gândire diferite. Nici astăzi, după aproape un secol de studii de politică socială, nu se poate spune că s-a ajuns la un consens absolut privind ariile de acoperire socială în cadrul mai larg al politicilor publice. Dificultatea de a încadra cu precizie obiectul politicii sociale, ca parte a politicilor publice, provine pe de o parte din tradițiile culturale și politice diferite la nivelul continentului și pe de altă parte din dinamica pe care „socialul” a cunoscut-o ca semnificație și ca impact, chiar la nivelul aceleiași societăți, de-a lungul ultimelor decenii. Există în schimb un consens relativ în ceea ce privește politicile guvernamentale (publice) care nu pot fi considerate politici sociale: politica externă, politica de apărare, internele, justiția și politicile economice.

Considerăm că sociologul britanic T. H. Marshall definește cel mai cuprinzător semnificația acestui concept: „Obiectivul esențial al politicii sociale în secolul XX este asigurarea bunăstării cetățenilor” (Marshall, 1950). Primele preocupări explicite în domeniul politicii sociale au fost stipulate în Tratatul de la Roma, semnat pe 25 martie 1957. Trebuie precizat însă că politica economică a fost întotdeauna prioritară în Comunitatea Europeană, iar abordările sociale s-au limitat la unele dispoziții comune cu caracter general și la recomandări adresate guvernelor statelor membre. În ceea ce privește politica socială din România, am arătat că măsurile adoptate în anii '90 nu corespund decât în mică proporție unei strategii coerente de reformă socială pe termen lung, abia spre finalul deceniului apărând semnele unei astfel de concepții, în special în învățământ, sănătate și pensii. De cele mai multe ori, politicile sociale au fost decise într-o manieră haotică, populistă și „pompiestică”, de pe o zi pe alta, pentru a da satisfacție anumitor grupuri contestatate sau pentru a compensa unele efecte ale restructurării economiei. În acest fel, devine limpede că politicii sociale i-a fost atribuit un rol secundar, de acompaniere a politicii economice, caracterul dominant fiind acela de politică pasivă, care așteaptă un nou val de scumpiri pentru a acorda o indexare cu câteva procente a veniturilor.

Remarcăm apariția primelor forme de asistență socială în secolele XIII și XIV, când în jurul mănăstirilor au fost construite așezăminte de asistență socială pentru săraci, bătrâni și bolnavi. Conceptul de protecție socială a fost prima oară introdus de către J. K. Galbraith și definește politica de protejare a categoriilor defavorizate ale populației, prin măsuri ce urmăresc alinierea acestor categorii la un nivel de trai decent. El considera ca fiind cea mai urgentă măsură „prevederea dreptului celor care nu-și pot găsi un loc de muncă de a avea un venit garantat sau alternativ”. Astăzi, într-un stat democratic, protecția socială reprezintă un element fundamental al politicilor statale,

deoarece prin punerea în aplicare se realizează prevenirea, diminuarea sau înlăturarea consecințelor unor evenimente considerate ca „riscuri sociale” asupra nivelului de trai al populației. În România conceptul de protecție socială a fost folosit și consacrat în Constituția României pentru prima dată în după decembrie 1989.

Ansamblul resurselor financiare ale autorităților și instituțiilor publice, resursele entităților publice și private, resursele organismelor fără scop lucrativ, precum și resursele populației reprezintă resursele financiare, la nivel național. Resursele financiare publice cuprind resursele administrației de stat, centrale și locale, resursele asigurărilor sociale de stat și resursele instituțiilor publice cu caracter autonom. Veniturile publice includ resursele financiare ale administrației de stat, ale asigurărilor sociale de stat și ale instituțiilor publice cu caracter autonom. Veniturile fiscale, și mai cu seamă impozitele, îndeplinesc în societate un rol complex, financiar, economic și social. Cheltuielile publice sunt o modalitate de reprezentare și utilizare a fondului bănesc bugetar în vederea satisfacerii necesităților generale ale societății, exprimând relații economico-sociale în formă bănească, care se manifestă între stat, pe de o parte, și persoane fizice și juridice, pe de altă parte, cu ocazia utilizării și repartizării resurselor financiare ale statului, în scopul îndeplinirii funcțiilor acestuia. Cheltuielile publice, însă, nu sunt același lucru cu cheltuielile bugetare.

Tema protecției sociale este o temă foarte complexă, vastă și mereu în schimbare, care s-a schimbat foarte mult în ultima perioadă. De aceea, această temă va avea mereu nevoie de o cercetare viitoare, de actualizarea problemei, atât la nivel național, în România, cât și la nivel global, mondial. Folosind informațiile prezentate, bazându-se pe exemplificări practice, dorim să punem în evidență, în teză situații particulare privind fondurile de protecție socială, inclusiv reliefaarea diferențelor existente între România și celelalte state europene. Totodată ne propunem să îmbogățim glosarul de termeni specifici propus și să realizăm un studiu mai elocvent asupra lucrărilor de specialitate care au abordat problemele puse de noi în discuție, folosindu-ne de cuvintele cheie ce se regăsesc în toate referatele de doctorat întocmite. Lucrarea noastră s-a dorit a fi o modalitate de reliefare a importanței instituțiilor publice în gestionarea fondurilor de protecție socială, în condițiile în care modificările legislative haotice bulversează practicienii, adâncind involuntar criza economico-financiară actuală.

Teza de față prezintă și abordările teoretice privind controlul public intern și delimitările conceptuale ale noțiunilor de audit, audit intern și audit extern, pe fondul relațiilor dintre acestea. Luând în considerare clasificările caracteristice acestora, am reliefat diferențierile apărute între aceste concepte, pe fondul cunoașterii importanței derulării acestora și a repercusiunilor practice implicite. Cuvântul „audit” provine din latină, unde „audire” înseamnă a asculta. Comparând trei definiții ale auditului financiar date de Compania Națională a Comisarilor de Conturi din Franța, de AICPA și de OUG nr.

75/ 1999 (România), observăm și un punct comun, și anume că acesta reprezintă o activitate de examinare a situațiilor financiare, de către o persoană competentă sau autorizată, pentru formularea unei opinii asupra corectitudinii cu care aceste documente prezintă situația financiară a organizației, atât static, cât și în dinamică. Auditorul este un super-specialist, a cărui arie depășește auditul financiar.

Luând drumul de la particular la general, dar și în sens invers, analizând noțiuni de protecție socială pe plan mondial și local, buget și bugetare, venituri și cheltuieli publice, urmărind dezvoltarea protecției sociale la nivel mondial și în România, definind formele protecției sociale, împreună cu cadrul legislativ, protecția socială în cele mai importante țări din Europa, definind necesitatea și conținutul economic al asigurărilor sociale și formele protecției sociale, analizând constituirea și utilizarea fondurilor de protecție socială, reflectând în contabilitate formele de protecție socială, dar și descriind situația actuală și soluții ale ieșirii din criză, prezenta teză își propune să răspundă la următoarele întrebări:

- Ce este politica socială și care sunt obiectivele sale? (ansamblul reglementarilor, măsurilor și activităților întreprinse în principal de stat în scopul modificării parametrilor vieții sociale a unei comunități, într-un sens considerat dezirabil la un moment dat)
- Care sunt delimitările conceptuale ale noțiunilor de control intern la instituții publice și audit public intern? (Obiectivele și metodologia auditului intern se aplică tuturor activităților, ceea ce permite un mai bun control asupra acestora)
- Cum s-a dezvoltat protecția socială pe plan mondial? (protecția socială a evoluat și s-a modificat permanent, adaptându-se la nevoile economiei)
- Cum s-a dezvoltat protecția socială în România? Care a fost cadrul legislativ? (s-a așezat pe baze noi odată cu trecerea la sectorul de piață, adaptându-se la nevoile economiei românești)
- Care este situația protecției sociale în cele mai importante țări din Europa? (sistemele din UE nu au la bază același model dat fiind tradiția, istoria, cultura specifice fiecărei țări)
- Care este situația protecției sociale pe timp de criză? (criza a afectat atât companiile cât și piața muncii la nivel european și mondial)
- Ce se întâmplă cu economia românească și ce șanse avem în următorii ani? (număr mare de persoane cu venituri reduse, inegalitate socială, societate polarizată)
- Cum s-a raportat România la modelul social de dezvoltare european? (România: cele mai scăzute cheltuieli sociale în PIB, cel mai mare nivel al sărăciei etc.)
- Cum se constituie și utilizează fondurilor privind asigurările sociale de sănătate, asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale, protecția maternității, șomajul, pensiile? (Legi speciale → elaborarea politicii naționale a protecției sociale)
- De ce este necesară ținerea sub control a fenomenului evazionist și cum se poate realiza

aceasta? (evaziunea fiscală = un „cancer” ce afectează societatea civilă și politică și care ar fi de circa 25% din valoarea bugetului unei țări dezvoltate, ajungând la procente impresionante în țările în curs de dezvoltare)

- Care sunt modalitățile concrete de derulare a controlului intern și a auditului public intern la instituțiile ce gestionează fonduri de protecție socială? (necesitatea derulării controlului intern și auditului intern la nivelul CNAS, CSSPP, ANOFM, CNPAS și ANPS (pe seama modificărilor din 2011))
- Care sunt rezultatele efective ale măsurilor recomandate și sancțiunilor aplicate în urma muncii desfășurate de control și audit intern la nivelul acestor instituții publice? (rezultatele obținute subliniază eficiența structurilor de control și audit implicate)

MOTIVATIA ALEGERII TEMEI

Protecția socială a personalului angajat este o temă foarte complexă, o temă de importanță în perioada actuală și un domeniu într-o perpetuă schimbare. Doar privind ultimii doi ani, protecția socială s-a schimbat foarte mult. Într-adevăr, criza financiară și economică, prin care trece întreaga lume în momentul de față, este doar unul dintre motivele acestei schimbări. Pe lângă acest lucru, motivația alegerii acestei teme de cercetare este:

- radiografierea asigurărilor la nivel de EU și România → modernizarea sistemului românesc după 1989;
- abordarea cadrului conceptual al protecției sociale, veniturilor publice și asigurărilor sociale, cheltuielilor publice, bugetului, auditării fondurilor;
- descrierea reglementărilor contabile în EU și România, în ceea ce privește asigurările sociale;
- abordarea și identificarea problemelor cu care se confruntă protecția socială;
- importanța controlului public intern și auditului public intern;
- necesitatea implementării modificărilor legislative referitoare la auditul intern;
- actualitatea problematicii controlului și auditului intern asupra fondurilor de protecție socială;
- și nu în ultimul rând, practica personală din activitatea de control.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Orice lucrare științifică, în sfera contabilității, urmărește anumite stadii de cercetare tipice care trebuie urmate (Smith, 2003). În ce privește lucrarea prezentă, aceste stadii ale cercetării pot fi particularizate după cum urmează:

1. identificarea ariei generale: aria generală de cercetare a lucrării prezente se încadrează în sfera cercetărilor economice, însă și în sfera cercetărilor contabile;
2. selectarea topicului: centrul lucrării de față este protecția personalului angajat, ca subarie a cercetărilor economice, precum și cercetări din sfera contabilă, într-un mod mai restrâns este tratat controlul intern la instituțiile publice și auditul public intern asupra fondurilor de protecție sociale;
3. hotărârea asupra tipului de abordare: în ce privește lucrarea prezentă, cercetarea de tip deductiv este metoda folosită, adică se parcurge drumul de la general la particular pornind de la teorie care are ca și finalitate punerea în aplicare a predicției respective, asigurând o arie mai mare de cunoaștere și fiind mai operativă;
4. formularea planului de cercetare: obiectivele și punctele intermediare au fost decise de la început, astfel încât tehnicile de cercetare sunt deja stabilite. Formularea planului de cercetare presupune traducerea ipotezelor teoretice în ipoteze empirice, alegerea metodelor, verificarea oportunității utilizării acestora și operaționalizarea conceptelor;
5. culegerea de informații: s-a făcut prin diferite metode, cum ar fi cercetarea cantitativă și cea calitativă, iar informațiile prezentate în lucrarea de față au fost colectate din diferite surse, cum ar fi articole publicate, cărți de specialitate, acte legislative, toate acestea din domeniul contabilității și al economicului;
6. analiza datelor: după culegerea informațiilor, a surselor de informare, a urmat analiza datelor. Pentru aceasta s-au urmat mai multe metode și tehnici de cercetare, printre care amintim: cercetarea transversală (analizarea protecției personalului angajat la un moment dat) și cea longitudinală (evoluția protecției personalului angajat în România și alte state din Europa), ancheta (protecția personalului angajat este descris, comparat și explicat în România și în contextul european), observația neparticipativă (datele sub formă statistică) și analiza (culegerea, ordonarea și interpretarea informațiilor în ce privește protecției personalului angajat în România și Europa);
7. prezentarea rezultatelor: rezultatele cercetării și concluziile generale privind sistemul informațional privind protecția personalului angajat sunt prezentate la finalul lucrării.

Cercetarea științifică asigură legătura între teorie și practică. Printre aspectele metodologice ale

cercetării prezentei teze putem aminti:

- cercetarea inductivă (drumul de la particular la general – am vorbit despre diferitele forme ale protecției sociale, ajungând în final la concluzia că ele împreună fac din România o țară săracă) și deductivă (drumul de la general la particular – generalizarea crizei actuale la nivel mondial, particularizând apoi în România și alte țări);
- cercetarea comparativă și necomparativă (comparația diferitelor forme ale protecției sociale în România și Europa);
- cercetarea calitativă (rezultatele în ce privește analiza protecției sociale pe timp de criză în România nu pot fi totuși generalizate în toate județele, deoarece unele suportă mai bine criza, pe când altele au nevoie de mai mult ajutor din partea statului) și cantitativă (fiecare studiu întreprins în parte este redat prin cifre concrete).

SINTEZA CAPITOLELOR CUPRINSE IN TEZA DE DOCTORAT

Capitolul 1

Delimitari conceptuale, notiunisi categorii privind protectia sociala.

Capitolul 2

Protectia sociala la nivel european si national.

Capitolul 3

Metodologia elaborarii si constructiei bugetului cu protectia sociala.

Capitolul 4

Romania si protectia sociala dupa 20 de ani.

Capitolul 5

Constituirea , utilizarea si contabilizarea fondurilor protectiei personalului angajat in Romania.

Capitolul 6

Analiza , controlul si auditarea fondurilor privind protectia sociala.

Vom realiza o prezentare a principalelor aspecte tratate in fiecare capitol, a contributiilor aduse in cadrul capitolelor propuse , punctind elementele tratate prin prisma temei abordate , urmind ca in final sa tratam concluziile generale ale cercetarii intreprinse.

ABSTRACT

Primul capitol vine să delimiteze conceptual noțiunile de protecție socială întâlnite pe parcursul tezei. Sunt definite concepte ca și politica și protecția socială, bugetarea și bugetul public, venituri și cheltuieli publice, precum și concepte de audit public. Întrebările la care vrem să răspundem prin acest capitol sunt:

- Ce este politica socială și care sunt obiectivele sale?
- Cum este definită protecția socială atât pe plan local cât și pe plan mondial?
- Ce înseamnă noțiunea de buget, venituri și cheltuieli publice?
- Care sunt delimitările conceptuale ale noțiunilor de control intern la instituții publice și audit public intern?

Uitându-ne la întrebările de mai sus, rezultă obiectivele clare ale acestui prim capitol:

- definirea conceptelor de politică socială și protecție socială;
- definirea conceptelor de buget și bugetare;
- definirea conceptelor de venituri și cheltuieli publice;
- definirea conceptelor de control public intern și audit public intern.

Un răspuns la întrebarea „Ce este politica socială?” au încercat să ofere, de-a lungul timpului, mai mulți autori aparținând unor școli și curente de gândire diferite, însă nici astăzi nu se poate spune că s-a ajuns la un consens absolut privind ariile de acoperire socială în cadrul mai larg al politicilor publice. Dificultatea de a încadra cu precizie obiectul politicii sociale, ca parte a politicilor publice, provine pe de o parte din tradițiile culturale și politice diferite la nivelul continentului și pe de altă parte din dinamica pe care „socialul” a cunoscut-o ca semnificație și ca impact, chiar la nivelul aceleiași societăți, de-a lungul ultimelor decenii. Considerăm că sociologul britanic T. H. Marshall definește cel mai cuprinzător semnificația acestui concept: „Obiectivul esențial al politicii sociale în secolul XX este asigurarea bunăstării cetățenilor” (Marshall, 1950).

Atât ca obiectiv politic general, cât și prin amploarea resurselor angajate, politica socială a statului bunăstării a răspuns cu succes în primele trei decenii postbelice nevoii de consens politic și social a democrațiilor occidentale. O interesantă dezbatere se poartă, în prezent, în jurul interogației cu privire la existența unui model european de politică socială. Politica economică a fost întotdeauna prioritară în Comunitatea Europeană, iar abordările sociale s-au limitat la unele dispoziții comune cu caracter general și la recomandări adresate guvernelor statelor membre. Aceste dispoziții și recomandări făceau referire în special la mobilitatea lucrătorilor europeni în interiorul granițelor Comunității, la necesitatea unor condiții de muncă decente și la principiul egalității salarizării (pentru munca egală)

în cazul bărbaților și femeilor. Un important pas înainte a fost făcut prin adoptarea Cartei sociale în 1989, care prevede compatibilizarea și convergența treptată a politicilor sociale naționale. Tratatul de bază ale Uniunii Europene, cel de la Maastricht din 1992 și cel de la Amsterdam din 1997 au asumat prevederi mai consistente cu privire la elaborarea unei politici sociale comune.

În ceea ce privește politica socială din România, am arătat că măsurile adoptate în anii '90 nu corespund decât în mică proporție unei strategii coerente de reformă socială pe termen lung, abia spre finalul deceniului apărând semnele unei astfel de concepții, în special în învățământ, sănătate și pensii. De cele mai multe ori, politicile sociale au fost decise într-o manieră haotică, populistă și „pompiestică”, de pe o zi pe alta, pentru a da satisfacție anumitor grupuri contestatate sau pentru a compensa unele efecte ale restructurării economiei. În acest fel, devine limpede că politica socială i-a fost atribuit un rol secundar, de acompaniere a politicii economice, caracterul dominant fiind acela de politică pasivă, care așteaptă un nou val de scumpiri pentru a acorda o indexare cu câteva procente a veniturilor. Nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că rezistența la schimbare a societății românești a fost mai acerbă decât în alte țări, că aceasta atitudine de împotrivire a fost încurajată la începutul anilor '90 prin repetatele cedări și compromisuri guvernamentale (de dragul procentelor electorale), iar obiceiul de a revendica și de a obține „în stradă” unele facilități, scutiri, amânări, subvenționări sau creșteri salariale prin forme radicale de protest este mai încetățenit la noi decât oriunde în Europa.

Cu rădăcini în antichitate, prin includerea elementelor de protecție în Dreptul Roman, remarcăm apariția primelor forme de asistență socială în secolele XIII și XIV, când în jurul mănăstirilor au fost construite așezăminte de asistență socială pentru săraci, bătrâni și bolnavi. Primele forme de protecție socială au apărut la începutul secolului XIX și s-au referit la măsuri de asigurare socială. Conceptul de protecție socială a fost prima oară introdus de către J. K. Galbraith și definește politica de protejare a categoriilor defavorizate ale populației, prin măsuri ce urmăresc alinierea acestor categorii la un nivel de trai decent. El considera ca fiind cea mai urgentă măsură „prevederea dreptului celor care nu și pot găsi un loc de muncă de a avea un venit garantat sau alternativ”. În România, conceptul de protecție socială a fost folosit și consacrat în Constituția României după decembrie 1989.

Originea cuvântul „buget” vine din latină, o pungă mică sau rucsac, care poate să provină dintr-o sursă galică care este legată de „sacul” irlandez. Legătura cu finanțele a apărut numai în 1733, iar numai în 1880 a început să fie utilizat ca un verb, în sensul de planificare a cheltuielilor, iar sensul atributiv de „necostisitor, potrivit pentru cineva cu mijloace limitate” este prima dată înregistrat numai în 1958. Scopul bugetului este de a furniza o previziune a veniturilor și cheltuielilor și anume a construi un model care arată cum afacerea noastră poate fi îndeplinită din punct de vedere financiar, în cazul în care anumite strategii, evenimente și planuri sunt realizate, permite funcționarea financiară

efectivă a afacerii care urmează să fie măsurată față de prognoză. Bugetul de stat (guvernului) este un document legal care este adesea promovat de către legislativ și aprobat de către parlament. Cele două elemente de bază ale oricărui buget sunt veniturile și cheltuielile.

Resursele financiare, la nivel național, cuprind ansamblul resurselor financiare ale autorităților și instituțiilor publice, resursele entităților publice și private, resursele organismelor fără scop lucrativ, precum și resursele populației. Resursele administrației de stat, centrale și locale, resursele asigurărilor sociale de stat și resursele instituțiilor publice cu caracter autonom sunt componente ale resurselor financiare publice. Veniturile publice includ resursele financiare ale administrației de stat, ale asigurărilor sociale de stat și ale instituțiilor publice cu caracter autonom. Prin fiscalitate, statul încearcă să realizeze un echilibru între eficiență și echitate, asigurând, pe de o parte, colectarea fondurilor pentru realizarea programelor sociale, economice, de colaborare internațională ș.a., iar pe de altă parte, fiscalitatea trebuie astfel organizată, încât să nu apese pe cei defavorizați, ceea ce revine la realizarea unei redistribuiri a veniturilor. Conceptul de cheltuială publică este utilizat cu mai multe sensuri, dintre care se disting cel juridic și cel economic. În sens juridic, noțiunea de cheltuială publică semnifică o plată legată de funcționarea instituțiilor publice și, în general, de înfăptuirea activităților cu caracter public, inclusiv a entităților cu capital de stat. În sens economic, noțiunea de cheltuială publică exprimă procesele economice de repartiție a PIB, concretizate prin alocarea și utilizarea resurselor bănești (financiare), pentru realizarea de acțiuni considerate de interes public, la nivel național sau al colectivităților locale etc.

De la o perioadă la alta, cheltuielile publice cresc atât ca expresie valorică, bănească, cât și ca mărime reală absolută. Evoluția cheltuielilor publice, exprimată în prețuri curente, este influențată de modificarea puterii de cumpărare a monedei naționale. O analiză a eficienței cheltuielilor publice se face raportând eforturile financiare la efectele măsurabile (prezente sau estimate) ale finanțării de către stat a unor obiective de interes public. Există mai multe tipurile de cheltuieli publice: cheltuielile publice destinate acțiunilor social-culturale, asigurările sociale, asigurările sociale pentru sănătate, cheltuieli publice pentru învățământ, cheltuielile publice pentru obiective economice, pentru protecția mediului și cercetare, cheltuielile pentru servicii publice generale, ordine publică, siguranța națională și apărare.

Se relevă impactul deosebit de pregnant al cheltuielilor publice pentru învățământ, concretizat prin efectele pozitive generate în viața socială și economică, atât la nivelul individului, cât și al întregii societăți și trebuie apreciat în raport cu eforturile făcute, în primul rând, în plan financiar. Impactul pozitiv profund al cheltuielilor cu învățământul asupra dezvoltării durabile a societății, pe fundalul revoluțiilor tehnico-științifice contemporane, face ca ele să fie considerate veritabile investiții în

capital uman sau „în resurse umane” valorificabile pe termen lung, cu cel mai ridicat randament. Studiile întreprinse în această direcție atestă aportul important adus de învățământ la creșterea economică, în plan mondial, apreciat pentru deceniul anterior la cote cuprinse între 16% și 30% din sporul de PIB. În aceeași idee, prin prisma productivității muncii s-a relevat interacțiunea puternică dintre nivelul acestui indicator și numărul de clase (de școală) absolvite de către subiecți, în sensul unei creșteri exponențiale a celui dintâi în raport cu cel de-al doilea. (<http://www.scribte.com/economie/finante/Caracterizare-general-a-princ>)

În România, educația și sănătatea cumulează aproximativ 80% din angajații care lucrează în domeniul public, iar bugetele alocate celor două sectoare au o pondere de peste 25% în totalul cheltuielilor publice. Se susține că autoritățile trebuie să aloce minim 6% din PIB educației, pentru a fi în pas cu țările civilizate. Dacă analizăm situația din alte țări, observăm, însă, ca la nivelul OECD, procentul mediu este de 5,3%, cu exemplele: Germania – 4,4%, Italia – 4,7%, Marea Britanie și SUA – 5,5%, Polonia și Ungaria – 5,3%, respectiv 5,4%, pe când în România, în 2008, procentul alocat acestui sector a fost de 6%. (<http://businessday.ro/01/2011/educatia-si-sanatatea-doua-domenii-in-care-statul-pompeaza-prea-multi-sau-prea-putini-bani>)

În ce privește sănătatea, în 2009, Ministerul Sănătății a primit 4,2% din PIB, cea mai mare alocare de fonduri din ultimii 20 de ani, ceea ce înseamnă că ponderea în total cheltuieli publice a fost de 11,4%, în timp ce la nivelul OECD media este de 16%, România aflându-se la coada clasamentului alături de Ungaria și Polonia. Dacă luăm, însă, în considerare și piața serviciilor medicale private, care la noi este evaluată la aproximativ 200 milioane de euro sau 0,2% din PIB, ajungem pe ultimul loc. Mai mult, în 2010, bugetul alocat sănătății a scăzut la aproximativ 3,7% din PIB, ceea ce coboară ponderea în total cheltuieli publice la 9,7%, procent ce ne plasează departe de lumea civilizată. Nici la ponderea personalului medical în totalul populației active în România (4%) nu ajunge la media țărilor OECD (9,9%). (<http://www.blogurieconomice.ro/2011/01/cristian-orgonas-educatia-si-sanatatea>)

Cu alte cuvinte, în țările dezvoltate, finanțarea sănătății este mai mare decât bugetul educației (în medie cu aproape 40% mai mare), însă în România lucrurile stau exact pe dos: educația primește cu 50% mai mult decât sănătatea. Cu alte cuvinte, sănătatea este masiv subfinanțată în comparație cu educația, situație care se reflectă inclusiv în calitatea serviciilor prestate în spitale, pe lângă faptul că sănătatea duce lipsă de personal calificat, România fiind pe ultimul loc în UE din punctul de vedere al numărului medicilor și asistenților medicali raportat la populație.

În acest prim capitol prezentăm și abordările teoretice privind controlul public intern și delimitările conceptuale ale noțiunilor de audit, audit intern și audit extern, pe fondul relațiilor dintre acestea.

Luând în considerare clasificările caracteristice acestora, am reliefat diferențierile apărute între aceste concepte, pe fondul cunoașterii importanței derulării acestora și a repercusiunilor practice implicite. Cuvântul „audit” provine din latină, unde „audire” înseamnă a asculta. Comparând trei definiții ale auditului financiar date de Compañia Națională a Comisarilor de Conturi din Franța, de AICPA și de OUG nr. 75/ 1999 (România), observăm și un punct comun, și anume că acesta reprezintă o activitate de examinare a situațiilor financiare, de către o persoană competentă sau autorizată, pentru formularea unei opinii asupra corectitudinii cu care aceste documente prezintă situația financiară a organizației, atât static, cât și în dinamică. Auditorul este un super-specialist, a cărui arie depășește auditul financiar.

Auditul intern reprezintă o funcție de asistență a managerului, permițându-i acestuia să-și administreze mai bine activitățile. Componenta de asistență, de consiliere atașată auditului intern îl distinge categoric pe acesta de orice acțiune de control sau inspecție, motiv pentru care este unanim recunoscută ca având tendințe de evoluție în continuare. Totuși, se acceptă unanim ideea conform căreia, auditorul intern consiliază, asistă, recomandă, dar nu decide, obligația acestuia fiind de a contribui la îmbunătățirea controlului pe care fiecare manager îl are asupra activităților sale. Auditul intern nu trebuie să suporte influențe și presiuni care ar putea fi contrare obiectivelor fixate și independenței auditorilor.

Auditul intern vizează marile entități, care sunt, de altfel, și primele vizate, dar și întreprinderile mici și mijlocii, în măsura în care, acestea pot suporta costurile pentru funcționarea unui serviciu de audit intern. Auditul intern există și funcționează în toate organizațiile, oricare ar fi domeniul de activitate al acestora. Inițial el s-a născut din practica entităților multinaționale, apoi a fost transferat celor naționale, după care a fost asimilat în administrație. În România, auditul intern este impus instituțiilor publice și structurilor asimilate acestora, fiind recomandat și entităților din sistemul privat. Obiectivele și metodologia auditului intern sunt universale, în sensul că, se aplică tuturor activităților, ceea ce permite un mai bun control asupra acestora. Funcția de audit s-a născut prin deprinderea unor activități din auditul extern și de aici unele confuzii care se manifestă. În realitate cele două funcții sunt net diferențiate, dar, în același timp, între acestea se identifică și relații de complementaritate. Principalele diferențe între funcția de audit intern și cea de audit extern sunt prezentate în tabelul de mai jos. (Chersan, 2011)

Doresc să relev faptul că nu există o părere comună asupra conceptelor descris în acest capitol și îmi permit să îmi exprim părerea personală asupra acestora punând de acord definițiile utilizate în doctrină cu viața faptică și cu actualitatea.

Prin capitolul al doilea am dorit să redăm evoluția și dezvoltarea protecției sociale pe plan european, unde a fost dezvoltat un sistem de protecție care este fără echivalent în lume și care identifică într-un fel societatea europeană, în prezent. Însă, vorbim de o națiune în criză economică și financiară, criză care este localizată atât la nivelul țărilor dezvoltate, cât și la nivelul celor în curs de dezvoltare. Astfel, întrebările la care vrem să răspundem prin acest capitol sunt:

- Cum s-a dezvoltat protecția socială pe plan mondial?
- Cum s-a dezvoltat protecția socială în România? Care a fost cadrul legislativ?
- Care este situația protecției sociale în cele mai importante țări din Europa?
- Care este situația protecției sociale pe timp de criză?

Pe baza întrebărilor de mai sus, obiectivele acestui capitol sunt:

- dezvoltarea protecției sociale la nivel mondial și în România;
- protecția socială în cele mai importante țări din Europa;
- descrierea situației actuale și soluții ale ieșirii din criză.

La nivelul acestei părți am încercat să oferim o imagine de ansamblu asupra evoluției și dezvoltării protecției sociale pe plan european. Am arătat cum, în epoca medievală, asistența și protecția erau asigurate în cea mai mare parte de Biserică, prin pomană individuală sau/ și instituții caritabile, ca mai târziu, începând cu secolul al XIII-lea, nobilimea, și apoi și municipalitățile, să înceapă să ofere o formă de protecție socială. Săracul era considerat drept un personaj sacru, însă începând cu secolul al XVII-lea, acestei imagini i se substituie o imagine negativă, cea a unui om inutil care nu produce nimic. Politicile țărilor dezvoltă măsuri de raționalizare și centralizare a politicilor sociale față de proliferarea săracilor. Finanțarea prin impozit este un pas important, însă fondurile rămân deocamdată ne semnificative și incapabile să înfrunte serios sărăcia.

Încă din secolul al XVI-lea, în Țările germane, există case de ajutor pentru răniți și bolnavi, asigurând muncitorilor un sistem de asigurare foarte avansat împotriva bolii și accidentelor de muncă. Sistemul de asigurări de sănătate devine cel mai extins din Europa și acoperă toți muncitorii care prestează activități manuale și au vârste cuprinse între 16 și 70 de ani și pe salariații titulari cu remunerații scăzute. Modelul german, care constă în aplicarea unui regim obligatoriu de asigurare în caz de boală și bătrânețe, a fost urmat de mai multe state: Franța, Austria, urmată de Danemarca, Belgia și Luxemburg.

Dinamismul deosebit înregistrat în domeniul parametrilor care reflectă ansamblul funcționării diverselor economii a stimulat reconsiderarea unor concepte, cum ar fi cel de dezvoltare. Dacă la începutul perioadei postbelice atenția specialiștilor a fost concentrată pe problemele legate de

creșterea economică, de eficiență, curând a ieșit în evidență faptul că o eficiență economică sporită este doar o condiție necesară, nu și suficientă, care nu antrenează de la sine bunăstarea membrilor ce alcătuiesc societatea.

Codul Muncii exprimă principiile generale care guvernează relațiile de muncă, drepturile și obligațiile persoanelor încadrate în muncă și jurisdicția muncii. Prin acest Cod al Muncii se stabilește o protecție tot mai mare pentru populația preactivă, activă și postactivă. Înființarea regimurilor de securitate socială acordă asigurare socială. Angajații încep să realizeze importanța cotizației la bugetul de stat, astfel ei fiind asigurați în caz de boală, invaliditate, bătrânețe, accidente de muncă. Europa a dezvoltat un sistem de protecție care este fără echivalent în lume și care identifică într-un fel societatea europeană, în prezent. Ea consacră 23% din resursele sale acestui sistem față de 15% în SUA și 12% în Japonia.

Protecția socială în România s-a așezat pe baze noi odată cu trecerea la sectorul de piață, a evoluat și s-a modificat permanent, adaptându-se la nevoile economiei românești, la cerințele impuse de practică cât și la cele impuse de manifestarea politicului. Asigurările sociale de sănătate reprezintă principalul sistem de ocrotire a sănătății populației. Sunt obligatorii și dau dreptul alegerii libere a medicului de către asigurați, a unității sanitare și a casei de asigurări de sănătate. Principala sursă de venituri a bugetului asigurărilor sociale de stat o reprezenta contribuția pentru asigurările sociale. Un nou raport lansat de către Grupul Băncii Mondiale și PricewaterhouseCoopers arată că 45 de state din întreaga lume au simplificat modalitățile de plată a taxelor, cu 25% mai multe decât în anul 2008, însă în țara noastră sistemul fiscal nu a făcut un pas înainte, iar plata impozitelor și taxelor în economia locală nu s-a ușurat. România se clasează pe locul 149 din 183 de economii analizate în ceea ce privește ușurința plății impozitelor, taxelor și contribuțiilor și pe locul 182 din 183 de economii analizate în ce privește numărul de plăți necesare (de 4 ori mai multe plăți de impozite, taxe și contribuții față de numărul mediu de plăți la nivel global). (<http://www.wall-street.ro/articol/Economie/75687/Raport-PwC-Cum-sta-Romania-la-taxe-si-impozite>)

Odată cu trecerea la economia de piață, începând cu ianuarie 1990, în România este recunoscută posibilitatea întreruperii activității, din motive independente de activitatea personalului. Acest lucru, chiar dacă apărea în economia socialistă, nu era recunoscut. Astfel, începând cu 1 mai 1990, toate unitățile economice și bugetare de stat, unitățile particulare, cooperatiste, precum și persoanele fizice care utilizează munca salarială vor contribui la constituirea unui fond centralizat ce va fi gestionat de Ministerul Muncii. Astăzi, în plină criză, vorbim de o evoluție a ratei șomajului, care a urcat în ianuarie 2010 la 8,1%, iar maximul șomajului încă nu a fost atins. Estimările analiștilor, dar și declarațiile recente ale guvernatorului Băncii Naționale a României, Mugur Isărescu, indică faptul că

șomajul va mai urca câteva luni după ce apar primele semne de revenire economică, și încă se mai așteaptă disponibilizări în sectorul public. Proiectul bugetului asigurărilor pentru șomaj pe anul 2011, adoptat de guvern, prevede un deficit de 1,376 miliarde lei.

Am realizat o comparație a protecției sociale în România, în ceea ce privește evoluția sa. După cum se poate vedea și în tabelul 1 de mai jos, trecerea de la comunism la capitalism a adus multe modificări protecției sociale, îmbogățindu-se cu noi forme de protecție: protecția maternității la locurile de muncă, protecție socială prin asigurare pentru accidente de muncă sau boli profesionale, protecția socială prin asigurări sociale de sănătate, protecția socială a șomerilor prin sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă.

Tabelul 1. Studiu comparativ privind evoluția protecției sociale în România

înainte de 1990	după 1990
- contribuțiile de asigurări sociale – cote diferențiate pe ramuri și subramuri ale economiei asupra fondului de salarii (14%, 25%, 15%)	- contribuțiile de asigurări sociale – cote nediferențiate asupra fondului de salarii (Legea bugetului de asigurări sociale)
- impozit pe fondul total de salarii, plătit de către entitatea economică	- impozit pe salariul individual, plătit de către angajat
- cuantumul ajutoarelor materiale pentru incapacitate temporară de muncă se calculează în raport cu vechimea neîntreruptă în muncă, salariul tarifar din luna de calcul (număr mediu de zile lucrătoare lunar = 25,5) X procentul aferent vechimii	- baza de calcul o reprezintă media salariilor pe ultimele 6 luni, condiția de a beneficia de indemnizații fiind existența unui stagiou minim de cotizare
- procentele pentru calculul ajutoarelor materiale sunt 90% pentru vechime peste 8 ani ori 12 luni în cazul maternității	- procentele pentru calculul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă sunt mai mici, adică 85% pentru vechime peste 8 ani ori 12 luni în cazul maternității
- pensiile calculate ca media salariilor de bază și sporuri permanente din ultimii 5 ani lucrați consecutiv la alegere din ultimii 10 de activitate	- sistemul de pensii se reformează și devine un sistem public de pensii modern; se extind categoriile de persoane participante obligate a se asigura (inclusiv cei care muncesc în baza unui contract exclusiv de convenție civilă); se introduc termeni specifici sistemului de asigurări (riscuri asigurate, stagiou de cotizare, stagiou asimilat, valoare punct de pensie, asigurat, angajator, etc.)
- existența contribuției de 3% pentru pensia suplimentară asupra salariului de bază încasat plus sporurile permanente	- contribuția individuală a angajatului

(Sursa: reprezentare proprie, David&Pojar, 2011b)

Am dori să precizăm faptul că, înainte de 1989, protecția socială avea și părți bune, printre care putem aminti faptul că ea instituie primele măsuri legislative în România, fiind îmbogățită și reformată în pas cu țările dezvoltate europene (modelul francez și german). Desigur, părți slabe ale protecției sociale în comunism erau clar vizibile: șomaj abordat deficitar, o migrare redusă a forței de muncă pe plan internațional, precum și salariile necorelate cu productivitatea muncii.

Tabelul 2 prezintă, pe scurt, studiul comparativ asupra protecției sociale prin prisma criteriilor pe care le consideram originale, o analiză efectuată în acest capitol cu privire la protecția socială a personalului angajat în câteva din țările din Europa, unde principiile protecției sociale sunt aproximativ aceleași, sistemul de asigurări sociale având ca și scop protejarea lucrătorilor împotriva riscurilor de pierdere a veniturilor în timpul șomaj, a bolii sau invalidității, precum și la efectuarea îndatoririlor părintești până la o anumită vârstă. Angajatorii calculează și rețin angajaților contribuțiile. Codul Muncii este cel care reglementează drepturile și obligațiile angajaților și angajatorilor, iar gestionarea resurselor umane înseamnă respectarea normele sociale, cum ar fi principiul discriminării, egalitatea între sexe și securitatea și sănătatea la locul de muncă. În cadrul UE, cetățenii țării și cei din Uniune, au aceleași drepturi de acces la locuri de muncă. Există, însă, unele țări, cum ar fi Austria, unde lucrătorii străini pot avea acces pe piața forței de muncă doar în anumite împrejurări. Majoritatea statelor din Europa au stabilit un salariu minim lunar (situat undeva între 120 Euro și 1400 Euro), însă există și țări unde acesta nu este stabilit prin lege, ci prin acorduri colective (Danemarca, Finlanda, Italia, Suedia). În 2010, 350.000 de români au plecat la muncă în străinătate, cei mai mulți preferând să se angajeze în agricultură, hoteluri, restaurante sau în domeniul medical, potrivit datelor ANOFM. Deși, nivelul de trai și câștigurile angajaților români din străinătate s-au schimbat forțat sub amprenta crizei economice mondiale, puțini au optat pentru reîntoarcerea în țară, iar exodul de români continuă și în 2011, în principal, din cauza lipsei de oferte de angajare pe piața locală, cât și a insecurității locului de muncă sau a remunerației mici, în comparație cu oferta angajatorilor europeni. (David&Pojar, 2011b)

Tabelul 2. Comparația sistemului protecției sociale în țările europene

Criterii Țară	1	2	3	4	5	Salariul minim 1 ianuarie 2010
Marea Britanie	x	x	x	x	x	5,04 Euro/ oră (5,80 Lire/ oră)
Austria	x	x	x	x	Lucrătorii străini pot avea acces pe piața forței de muncă în anumite împrejurări	1.014 Euro/ lună
Bulgaria	x	2010 raportul plăților de asigurări sociale efectuate de către angajator și angajat a fost de 50:50	x	x	x	123 euro/ lună (240 leva/ lună)
Danemarca	x	x	x	x	x	stabilit prin acorduri colective
Elveția	x	x	x	x	x	nu există un salariu minim garantat de legislația elvețiană
Finlanda	x	x	x	x	x	stabilit prin acorduri colective
Franța	x	x	x	x	x	1.343,77 Euro/ lună
Germania	x	x	x	x	x	4 Euro/ oră (este stabilit prin lege doar în anumite sectoare)
Grecia	x	x	x	x	x	740 Euro/ lună
Italia	x	x	x	x	x	stabilit prin acorduri colective
Olanda	x	x	x	x	x	1.407 Euro/ lună
Polonia	x	x	x	x	x	300 Euro/ lună (1.317 zloți/ lună)
Rusia	x	x	x	x	x	120 euro/ lună (4.330 ruble rusești/ lună)
Spania	x	x	x	x	x	633,30 Euro/ lună
Suedia	x	x	x	x	x	stabilit prin acorduri colective
Turcia	A făcut puține progrese în aducerea legislației sale în conformitate cu acquis-ul comunitar	x	x	A făcut puține progrese în aducerea legislației sale în conformitate cu acquis-ul comunitar	x	390 Euro/ lună (729 lire turcești/ lună)
Ungaria	x	x	x	x	x	280 Euro/ lună (73.500 HUF/ lună)

Notă:

- 1 – Sistemul de asigurări sociale are ca și scop protejarea lucrătorilor împotriva riscurilor de pierdere a veniturilor în timpul șomaj, a bolii sau invalidității, precum și la efectuarea îndatoririlor părintești până la o anumită vârstă
- 2 – Angajatorii calculează și rețin angajaților contribuțiile
- 3 – Codul Muncii reglementează drepturile și obligațiile angajaților și angajatorilor
- 4 – Existența principiului nediscriminării, egalității între sexe și securității și sănătății la locul de muncă
- 5 – Egalitate între cetățenii țării și cetățenii UE

(Sursă: reprezentare proprie, David&Pojar, 2011b)

Din tabelul de mai sus se poate observa, că elementele protecției sociale sunt aproximativ aceleași la nivelul acestor țări, dar, totuși, cu diferențe, pe care le explicăm prin istoria, culturi diferite, tradiții și nevoi sociale diferite.

Bugetul public de pensii a înregistrat, în anul 2010, un maxim istoric, cu un deficit total de aproape 6,5 miliarde de lei, reprezentând 21% din veniturile încasate sub forma contribuțiilor sociale, fiind de aproape 10 ori mai mare decât în 2009. Creșterea numărului de pensionari cu circa 80.000 în cursul anului 2010 și reducerea numărul salariaților din economie cu 420.000 au fost factori care au dus la un avans al cheltuielilor. Una dintre soluțiile pentru reechilibrarea sistemului de pensii ar fi înghețarea pensiilor, recalcularea pensiilor categoriilor speciale, reducerea temporară a cuantumului punctului de pensie, creșterea duratei vârstei de pensionare, etc. (pe termen scurt) și crearea unui fond de pensii al statului (gestionat de o echipă competentă din mediul financiar privat), crearea de fonduri de pensii la nivel de companii (pe termen lung). Un raport al CE estimează, pentru România, o creștere a cheltuielilor cu pensiile în PIB la 15,8% în 2060, de la 8,4% în 2010 (5,2% în 1989), ceea ce ar poziționa România pe locul 5 într-un top al statelor comunitare cu cele mai mari cheltuieli cu pensiile în PIB și cu cel mai nesustenabil buget public de pensii din UE, al cărui deficit de sustenabilitate, de 9,1% din PIB, vine din creșterea cheltuielilor cu plata pensiilor de stat.

Modelul multifond vizează perfecționarea și optimizarea pensiilor private și presupune ca administratorii, companiile de pensii, să dea mai multe posibilități de alegere participanților în funcție de vârstă și apetitul la risc. La această dată, România are un sistem multipilon, pilonul II și III de pensii private și, desigur, pilonul I al pensiilor de stat. România rămâne nu doar cu cea mai mică pensie în UE (cu excepția doar a Bulgariei), cu cea mai mică vârstă efectivă și legală de pensionare, cu cea mai subdezvoltată piață a fondurilor publice de pensii administrate privat, dar și cu cea mai mică contribuție la pilonul II pe pensii în rândul statelor care au astfel de sisteme. În tabelul 3 se regăsește situația cheltuielilor cu sistemele de pensii, ca și procent din PIB, a statelor din Europa,

inclusiv România, în 2010.

Tabelul 3. Cheltuieli cu sistemele de pensii în Europa – procent din PIB

Țara	% PIB	Țara	% PIB	Țara	% PIB
Austria	13,8	Luxemburg	8,2	Ungaria	10,4
Belgia	10,7	Olanda	12,1	Letonia	5,3
Danemarca	10,8	Portugalia	13,1	Lituania	6,6
Finlanda	10,8	Spania	9,0	Malta	9,1
Franța	13,3	Suedia	11,8	Polonia	11,6
Germania	12,4	Marea Britanie	10,5	Slovacia	7,3
Grecia	12,1	Cipru	6,8	Slovenia	9,7
Irlanda	5,2	Cehia	8,2	Bulgaria	7,3
Italia	14,6	Estonia	5,9	România	6,4

(Sursa: Eurostat, www.epp.eurostat.ec.europa.eu)

Pentru România, în ce privește sistemul public de pensii, se desprind trei concluzii de maximă importanță. Prima este că sistemul public de pensii este nesustenabil și trebuie reformat rapid și eficient, inclusiv prin dezvoltarea accelerată a pensiilor private, pentru că altfel vom ajunge în scurtă vreme să cheltuim jumătate din bugetul țării numai pe pensii, față de un sfert, în prezent. A doua concluzie este că sistemul de pensii private, care a fost introdus recent în România și care funcționează de 10-15 ani în alte state din Europa Centrală și de Est, are rezultate bune, merge eficient și reduce presiunea pe sistemul public de pensii, adică exact motivul pentru care a fost aplicat inițial. A treia concluzie, și cea mai importantă, este că, dacă vrem ca România să ajungă și ea pe un traseu sustenabil al cheltuielilor cu pensiile de stat, trebuie să dezvoltăm mai rapid sistemul de pensii private, iar acest obiectiv poate fi îndeplinit prin două măsuri simple: creșterea accelerată a contribuției virate în Pilonul II obligatoriu și stimularea prin deduceri fiscale mai mari a contribuțiilor voluntare în Pilonul III facultativ.

Criza economică prin care trece economia actuală seamănă din ce în ce mai mult cu Marea Recesiune din anii '30. Nu este prima dată când economia mondială se confruntă cu perioade de recesiune. Poate este pentru prima dată după foarte mulți ani când avem de a face cu o criză localizată la nivelul țărilor dezvoltate, nu doar la nivelul țărilor în curs de dezvoltare. Comerțul mondial se prăbușește, capitalul se evaporă, iar sistemul bancar nu mai funcționează corespunzător. Deflația reprezintă o amenințare în creștere în condițiile în care companiile își reduc producția, plățile și preturile. Liderii din întreaga lume întâmpină dificultăți în a stopa declinul, care ar putea lăsa o amprentă de durată asupra economiei și societății. (David&Pojar, 2011e)

Criza actuală cu care se confruntă România, și nu numai, are atât efecte pe termen scurt, cât și pe termen lung. Circa 250.000 de IMM-uri au fost nevoite să-și închidă porțile, explodând numărul de PFA-uri, scoțând pe piață peste 400.000 de șomeri, dintre care puțini și-au găsit un loc de muncă,

crescând astfel rata șomajului. O parte din ei au reușit să se angajeze, însă își primesc banii la negru, fără ca angajatorul să achite vreo taxă la stat. Acest fenomen a înflorit mai ales acum, în perioadă de criză. Printre măsurile anticriză, care ar putea fi adoptate de guvernul român, amintim neimpozitarea profitului reinvestit, reducerea sau eliminarea CAS plătit de angajator pentru persoanele nou angajate, rezolvarea întârzierilor la rambursarea TVA, simplificarea procesului declarativ și reducerea obligațiilor declarative, reducerea cotei unice la 10%, achiziții publice și/ sau reducerea impozitării, creșterea gradului de absorbție și de accelerare a procesului de implementare a fondurilor structurale, implementarea unor proceduri clare și transparente de acordare a ajutoarelor de stat etc. Însă statul român adoptă „soluții” care nu sunt potrivite pentru țara noastră, mai ales în situația actuală. Atâta timp cât în România nu se economisește suficient pentru a se genera, pe baze proprii, o creștere economică în jurul potențialului și cât timp încă depindem foarte mult de fluxurile de capital care vin din exterior, creșterea economică nu v-a putea fi realizată. Experiențele europene din ultimii 25 de ani ne arată că problemele fiscale actuale se pot rezolva, prin ajustări fiscale de amploare. Unele țările au optat pentru modelul de ajustare bazat cu prioritate pe creșterea taxelor și impozitelor, pe când altele s-au axat pe diminuarea agresivă a cheltuielilor publice. Rezultatul a fost clar vizibil pe fondul apariției crizei economico-financiare actuale, care dovedește că ajustările mari bazate pe reducerea cheltuielilor nu sunt recesioniste, recesiunea economică lovind mai aprig în rândul țărilor care au optat pentru modelul de ajustare bazat cu prioritate pe creșterea taxelor și impozitelor.

Am realizat un studiu comparativ cu privire la măsurile anticriză întreprinse de anumite țări. Tabelul 4 redă acest studiu, de unde putem desprinde concluzia clară că măsurile adoptate de România nu au fost cele mai potrivite, ele fiind apreciate de către CESifo cu calificativul „insuficient”.

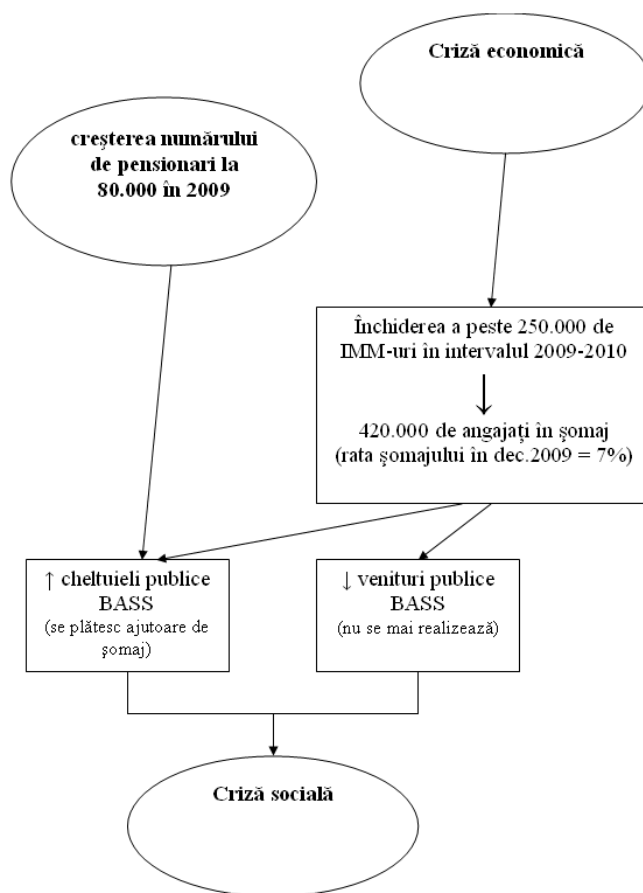
Tabelul 4. Măsuri anticriză la nivel național

Măsuri Țară	1	2	3	4	5	6	Altele
Bulgaria							Reducerea cotelor contribuțiilor de la 21,5% în 2008, la 16,5% în 2010
Grecia	x	x		x			Modificarea pensiilor anticipate
Italia			x		x		Administrații desființate și pensionarea anticipată amânată
Rusia						x	
Spania	x	x (în 2011)	x				2500 € pentru nașterea unui copil anulată
România			x	x	x	x	
Ungaria	x						Eliminată a 13-a pensie

Notă:

1 – înghețarea pensiilor	4 – creșterea accizei, TVA
2 – înghețarea salariilor bugetarilor	5 – combaterea evaziunii fiscale
3 – reducerea salariilor bugetarilor	6 – creșterea cotelor contribuțiilor
- (Sursa: www.wall-street.ro)

Figura 1. Criza bugetului

(Sursă: reprezentare proprie)

Figura 1 vine să redea faptul că o criză economică poate duce la o criză socială. Impactul crizei economico-financiare este accentuată în diminuarea veniturilor, ceea ce reduce veniturile destinate protecției sociale, dar în același timp cresc cheltuielile pentru protecția socială. De aici vine și agravarea și creșterea gradului de dificultate în soluționarea problemelor sociale. Astfel, următoarele măsuri anticriză ar fi eficiente pentru rezolvarea acestei probleme:

- neimpozitarea profitului reinvestit;
- reducerea sau eliminarea CAS plătit de angajator pentru persoanele nou angajate, dacă se crește numărul locurilor de muncă;
- deduceri suplimentare pentru cheltuielile de cercetare-dezvoltare;
- rezolvarea întârzierilor la rambursarea TVA;
- simplificarea procesului declarativ și reducerea obligațiilor declarative;
- reducerea cotei unice;
- dezvoltarea pensiilor private;
- leasingul de personal.

Leasingul de personal, sau cu alte cuvinte, închirierea de forță de muncă pe perioade determinate, timp în care angajații rămân pe statele de plată ale firmelor de recrutare, devine, și în România, o formă tot mai folosită. Principalul motiv al acestei creșteri îl reprezintă apariția unui deficit de personal care să acopere vârfurile de activitate sau proiectele specifice, dar și pentru că prezintă avantaje nu doar pentru angajator, ci și pentru angajat, care poate dobândi astfel experiența în cadrul unor companii importante. Pentru foarte multe firme, dinamica activității nu este liniară, existând perioade relativ slabe și perioade de boom, când nevoia de personal suplimentar este acută și trebuie să se facă recrutări masive. Aceste perioade de creștere nu au o mare întindere în timp, iar departamentele de resurse umane ale angajatorilor suferă puternic din cauza fluctuației și a măririi cu mult peste medie a volumului de muncă. În domenii precum industria auto, industria textilă, industria IT, dar și în cazul serviciilor de telecomunicații (call center-uri), al vânzărilor, leasingul de personal este cel mai frecvent solicitat.

Fiind o măsură anticriză, efectul leasingului de personal a fost, pe lângă creșterea numărului de persoane care și-au găsit de lucru, în plină recesiune, și creșterea veniturilor salariale realizate cu mult peste media națională. Companiile care folosesc angajați în sistem de leasing plătesc salariile la un nivel dat de eficiența acestora, pentru că performanța individuală este singurul criteriu valabil. Contractele pe termen scurt se reînnoiesc numai dacă persoana respectivă a dovedit că merită.

Deși, la prima vedere pare un serviciu mai scump, o analiză economică a costurilor pentru o activitate similară efectuată prin forțe proprii, în comparație cu externalizarea acestui serviciu, indică leasingul de personal ca fiind o alternativă eficientă. Societatea nu înregistrează costuri suplimentare cu personalul dedicat recrutării, anunțurilor mass-media, evaluării personalului, fiind în același timp scutite de costurile înregistrării și colectării documentelor la angajare și încheierea relațiilor de muncă, calculul salarial, plata salariilor și a taxelor lunare. Desigur, există și situația în care costurile pe care le are de suportat entitatea care apelează la acest tip de servicii pot fi uneori superioare celor pe care le-ar avea de plătit în cazul în care angajații respectivi ar avea contract direct cu firma. Este vorba de companiile care investesc timp și bani în trainingul unor persoane care ulterior este posibil să nu rămână în companie.

Acest model de recrutare este aplicat cu succes în multe țări din Europa și pe plan internațional, unde sistemul de leasing de personal funcționează foarte bine, pentru că acolo există deja o tradiție. În afara țării, unde leasingul de personal există de zeci de ani (în SUA, de exemplu, a apărut în anii 1940), trend-ul este ca angajații temporari să fie reținuți în compania-client. În plus, tendința este să apară societăți care să se ocupe exclusiv de leasing de personal, serviciile fiind foarte specializate și bine puse la punct.

Capitolul al treilea dorește aprofundare temei bugetului cu protecția socială, analizând mai pe larg elaborarea și construcția bugetului. Tot aici dorim să prezentăm și sistemul de asigurări sociale de stat, bugetarea și evaziunea fiscală. Întrebările la care vrem să oferim răspunsuri sunt:

- Care sunt etapele procesului bugetar și ce prevede conținutul acestor etape?
- Care este situația României în comparație cu alte state europene, în ce privește bugetul asigurărilor sociale?
- Cum putem clasifica veniturile și cheltuielile bugetare?
- Care sunt formele evaziunii fiscale?
- De ce este necesară ținerea sub control a fenomenului evazionist și cum se poate realiza aceasta?

Întrebările de mai sus ne oferă obiectivele acestui capitol:

- descrierea procesului bugetării și categorii de bugete;
- categorizarea veniturilor și cheltuielilor publice;
- evaziunea fiscală, formele sale și cauzele evaziunii fiscale în România.

Pornind de la bazele primului capitol, capitolul al treilea tratează mai pe larg elaborarea și construcția bugetului cu protecția socială. Procesul bugetar reprezintă mulțimea structurată a acțiunilor și măsurilor inițiate și derulate de instituțiile statale competente în scopul realizării politicii financiare promovate de autoritatea guvernamentală în domeniul bugetar. Acest proces cuprinde patru etape: elaborarea, aprobarea, execuția și controlul, iar legea prevede conținutul acestor etape, graficul temporal al derulării lor, instituțiile abilitate, competente și răspunzătoare. Rolul bugetului de stat nu este doar financiar, ci și economic, alocativ, redistributiv și de reglare. De regulă, ciclurile bugetului au loc în mai multe faze: planificarea și analiza resurselor, formularea politicilor, execuția politică, iar a patra fază cuprinde întregul proces bugetar, dar este considerată ca și faza a patra. Această fază controlează și evaluează întregul proces și sistem.

Bugetul de stat este una din componentele majore ale sistemului financiar. Are un rol în funcționarea unor pârgii financiare, dar și în acțiunile de predicție și planificare macroeconomică realizate cu ajutorul unor instrumente, cum sunt programele de dezvoltare economică, balanțele financiare de sinteză și bugetul economiei naționale. Sub aspect formal, bugetul de stat este o listă de venituri și cheltuieli ale statului, referitoare la un anumit interval de timp, de regulă un an. Deoarece are cele mai mici venituri, relativ la mărimea economiei, statul român este și permanent în situația de deficit, adică de nevoie de a acoperi cheltuieli mai mari decât veniturile. Deficitul public mediu al României între

1998 și 2010 a fost de -2,2% din PIB. Suntem foarte aproape de media statelor care au aderat între anii 2004 și 2007 (-3,2%), dar la circa 1 punct procentual sub media europeană.

Prezentă atât în cadrul economiei de suprafață, cât și la nivelul economiei subterane, unde fenomenul este generalizat, evaziunea fiscală a atins, în ultimii aproape 20 de ani, în România, dimensiuni relativ mari. Desigur, acest fenomen nu e specific doar României, sau doar țărilor cu o economie de piață în formare. Fenomen tot atât de vechi pe cât este însăși existența impozitului propriu-zis, evaziunea fiscală nu are granițe de timp sau de spațiu. Cu toate acestea, amploarea acestui fenomen prezintă diferențe sensibile de la o țară la alta. Evaziunea fiscală are consecințe, în primul rând, la nivel macroeconomic, constând în privarea statului de veniturile cuvenite, prin aceasta diminuându-se posibilitățile de manevră în economie și în domeniul social. Pe de altă parte, entitățile care se sustrag plății impozitelor, având costuri mai mici, vor face o concurență neloială aceluia care-și îndeplinesc obligațiile fiscale, distorsionând, astfel, bunul mers al mecanismelor pieței libere, subminând unele domenii de activitate. Acceptarea și generalizarea acestui fenomen, ar însemna, fără doar și poate, acceptarea suprimării, în timp, a statului, ori acest lucru este, în epoca modernă, imposibil, având în vedere faptul că niciodată și nicăieri în lume, inițiativa privată nu a fost capabilă să asigure, ea singură, echilibrul social și economic al unei națiuni. Cu atât mai mult cu cât în perioada actuală, pe fondul crizei economice mondiale, se afirmă tot mai des că nici economia de piață nu este modelul economic care să asigure prosperitatea permanentă a celor care au adoptat-o.

Privitor la amploarea fenomenului evazionist, în România, precum și la cauzele și implicațiile acestuia, putem desprinde anumite concluzii: (David&Pojar, 2011a)

- în România, *nivelul redus al încasărilor bugetare și evaziunea fiscală* au reprezentat cele mai grave probleme cu care s-au confruntat guvernele postdecembriste, evaziunea devenind înfloritoare, iar pierderile la buget fiind de ordinul miliardelor de euro;
- *cauzele fenomenului evazionist*, sunt criza economică care s-a manifestat în România, în perioada de după 1989, un intervenționism al statului prost înțeles și aplicat, instabilitatea legislativă, lipsa de încredere a contribuabililor în eficiența utilității banului public, corupția, fiscalitatea, cadrul legislativ deficitar și organizarea defectuoasă și ineficientă a activității de control fiscal;
- în condițiile în care *nivelul presiunii fiscale* influențează, în mod direct, nivelul sustragerii de la impozitare, reducerea și unificarea cotelor de impozitare pentru impozitele directe, după anul 2005, s-a dorit a fi o măsură care să favorizeze aducerea la suprafață a numeroase activități și venituri nedeclarate;
- *necesitatea ținerii sub control a fenomenului evazionist*, deoarece fenomenul evaziunii fiscale produce multiple efecte nefavorabile atât la nivel macroeconomic, cât și la nivel individual, al

contribuabilului;

- *prevenirea și combaterea evaziunii fiscale*: fenomenul evaziunii fiscale, atât, în forma sa legală cât și în forma sa frauduloasă, nu poate fi complet eradicat și aceasta pentru că legi fiscale perfecte nu există, iar inventivitatea contribuabilului nu are limite și, mai mult decât atât, oricât de drastice ar fi sancțiunile aplicate întotdeauna vor exista contribuabili pentru care câștigurile din fraudarea fiscului vor depăși riscurile la care aceștia se expun.

Ideea de bază în cazul evaziunii fiscale, este că statul trebuie să mențină un sistem fiscal cât mai echitabil, pe cât posibil fără prea multe excepții de la regula generală de impunere, eliminarea sau reducerea la maxim a exonerărilor, reducerilor, anumitor deduceri, care dau naștere la multiple interpretări din partea administrațiilor și contribuabililor, cât și la nemulțumiri din partea celor care nu beneficiază de ele. Perfecționarea controlului fiscal, ca pârgie de combatere a evaziunii fiscale, trebuie să urmărească, în primul rând organizarea structurilor de control fiscal, planificarea și strategia programului de control, specializarea personalului din structura controlului fiscal și motivarea corespunzătoare a acestuia, asigurarea mijloacelor de acțiune necesare (dotare tehnică, baze de date ușor accesibile, sistem informațional flexibil), perfecționarea schimbului de informații asupra tehnicilor de control între diversele administrații fiscale naționale, eliminarea corupției.

În ceea ce privește reprimarea fenomenului evazionist, aceasta se poate realiza printr-o sancționare corespunzătoare a celor vinovați. După cum am arătat, numai evaziunea fiscală în forma sa frauduloasă, care presupune încălcarea prevederilor legale, este sancționată. Studiile efectuate și aplicate îndeosebi în țările puternic dezvoltate au demonstrat că aplicarea celor mai aspre măsuri au nu numai un rol reparator, de a încasa impozitul stabilit cu ocazia descoperirii lui, dar și un rol preventiv pentru descurajarea acestor fapte, prin aplicarea corectă și fără discriminare a sancțiunilor precum și prin mediatizarea cazurilor descoperite. De aceea, sancțiunile fiscale trebuie să fie diversificate și suficient de aspre în raport cu gravitatea faptelor, cu nivelul impozitului sustras, de recidivă, etc. Trebuie avut, însă, în vedere faptul că într-o economie cu un înalt nivel al corupției în rândul funcționarilor publici, ratele de penalizare foarte înalte pot determina nu atât reducerea evaziunii fiscale cât mai ales intensificarea corupției.

Capitolul al patrulea analizează un studiu dat publicității în 2010 de către Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV), care arată, cu cifre, cum tranziția în România s-a făcut cu opțiuni politice greșite. Studiul „După 20 de ani: opțiuni pentru România” face inventarul stării actuale și indică direcția spre care ne îndreptăm. Raportul a fost elaborat de o echipă de cercetători ICCV cu o experiență extinsă în domeniul analizei calității vieții și al politicilor sociale. Acest Institut, și, de altfel, întreaga Academie Română, are misiunea ca, în astfel de momente de criză profundă, să facă o

analiză a situației, bazată pe metode de cercetare științifică și să identifice opțiunile posibile de depășire a acestei perioade. Pe baza unor date sintetice, acest raport vine să formuleze răspunsuri la întrebări:

- Ce se întâmplă cu economia românească și ce șanse avem în următorii ani?
- Este protecția socială în România excesivă și deci trebuie redusă, sau este deficitară și deci va trebui crescută?
- Cum s-a raportat România la modelul social de dezvoltare european? Se apropie sau se depărtează de modelul social european?

Cu alte cuvinte, obiectivele care reies din aceste întrebări sunt:

- inventarierea stării actuale a cheltuielilor cu protecția socială
- polarizarea societății românești;
- apropierea sau depărtarea de modelul social de dezvoltare european

Economia României a avut, în ultimii 20 de ani, o dinamică sinuoasă, formată din două perioade importante de cădere, urmate de reveniri și creșteri, urmate însă de criza profundă și structurală în care ne aflăm și astăzi. Unul din punctele slabe ale economiei rămâne deficitul extern, care reprezintă diferența dintre necesarul de plăți către exterior și cantitatea de valută de care dispunem, în principal, din exporturi, pentru acoperirea căruia s-a apelat la acorduri cu instituțiile financiare internaționale și la împrumuturi private externe. Statul român cheltuiește pentru domeniul social proporția cea mai mică, nu numai în raport cu PIB, dar și ca pondere din buget: 36,5% față de 55,9% media UE. Este deci o politică de distribuție a bugetului în defavoarea sectorului social. De aceea, studiul realizat de ICCV critică strategia Guvernului de a tăia radical pensiile, salariile și din asistența socială. Reacția guvernării actuale a României este din nou inversă, încercând să echilibreze bugetul prin tăieri masive în zona socială: salarii în educație, sănătate și asistență socială, pensii și alte beneficii sociale ale unor grupuri cu risc social ridicat, iar cei din zona socială suportă masiv costul crizei.

În plus, studiul contrazice teoria că avem un stat obez, din contră este prea mic. În România există o discuție continuă asupra rolului statului, a implicării sale în economie și societate. Ideologia dominantă pare a fi: „statul este prea mare și trebuie făcut mai mic”. Actorii politici și formatorii de opinie par a fi ajuns la un consens că statul român este excesiv, consumând prea mult din resursele produse de „economia reală”. Datele arată că, în România anilor 1998-2009, ponderea veniturilor publice s-a aflat, în medie, la 32,8% din PIB, iar ponderea cheltuielilor la 36,1% din PIB. Aceasta ne plasează pe ultimul, respectiv penultimul loc în Europa (după Irlanda). România nu are un stat prea mare, raportat la mărimea economiei, ci, dimpotrivă, este statul cel mai mic din Europa, la mare distanță de media statelor europene.

Statele care reușesc să colecteze resurse la buget sunt statele puternice, cu economii dezvoltate. Dacă România dorește să se apropie de modelul de dezvoltare vest-european, va trebui să crească veniturile publice și nu să le scadă. Având cele mai mici venituri, relativ la mărimea economiei, statul român este și permanent în situația de deficit, adică de nevoie de a acoperi cheltuieli mai mari decât veniturile. Deficitul public mediu al României între 1998 și 2009 a fost de -2,2% din PIB. Suntem foarte aproape de media statelor care au aderat între anii 2004 și 2007 (-3,2%), dar la circa 1 punct procentual sub media europeană.

Concluzia este că, după 20 de ani de tranziție, România a ajuns la un număr mare de persoane cu venituri reduse și la o inegalitate socială mai mare decât cea din 1989, având însă o povară suplimentară dată de datoriile externe și de costurile sociale care le însoțesc. Societatea românească devine din ce în ce mai polarizată, iar bunăstarea devine tot mai greu de atins pentru tot mai mulți români. Politica constantă de dezagregare a sistemelor publice de educație și sănătate, atât prin subfinanțare, cât și prin decredibilizare, prin exemple negative generalizate, nu face decât să înrăutățească situația României, iar efectul probabil este accentuarea polarizării sociale, în timp ce segmentul sărac, în extindere, este condamnat la o educație precară și o stare de sănătate tot mai sărac susținută. Profunzimea crizei economice și sociale ne impune să înțelegem că ne confruntăm cu un complex de probleme care impun un pachet de soluții. Soluțiile oferite, însă, sunt sortite eșecului.

Criza actuală a scos în evidență responsabilitatea deficitului de politică economică. Este important de știut care este relația dintre economia și societatea românească, însă statul a făcut erori care au dus la rezultate negative, și nu pozitive, cum se aștepta. Privatizând economia, statul s-a retras tocmai din zonele unde era vital nevoie de el, dar s-a implicat distorsionant, ca un partener corupător și demotivator, în zone gri, care au devenit veritabile găuri negre de scurgere a resurselor existente. Rezultatele au fost o agricultură dezorganizată, care are nevoie disperată de o politică agrară care să-i creeze condițiile unei dezvoltări durabile, industria s-a redus masiv printr-o fragmentare excesivă și a devenit mai fragilă prin lipsa ei de coerență, turismul nu se poate dezvolta prin inițiative particulare, dacă nu este susținută de o infrastructură solidă de transport și de un cadru legal și administrativ suportiv. O altă eroare a fost faptul că, s-a respins complet conceptul de economie națională, România având o integrare confuză a economiei românești în economia mondială, ceea ce a dus, în fapt, la obținerea unui loc marginal în acesta. Este clar vizibil faptul că avem urgent nevoie de o politică de susținere a unei creșteri economice sustenabile, deoarece economia românească, în momentul de față, este incapabilă să ofere locuri de muncă salariate stabile, decente și corect recompensate, un climat stimulat pentru antreprenoriatul autohton și inovație.

După cum am arătat și mai sus, statul român nu alege cea mai bună strategie de combatere a crizei. În situații de deficit, să nu mai vorbim de o criză profundă, principalul motto este „Să nu fi risipitor”. În primul rând, trebuie să te gândești de ce ai ajuns în această situație și ce trebuie să faci pentru a nu mai rămâne în sărăcie. Reducerea salariilor (și așa mizere ale profesorilor și medicilor), reducerea burselor studenților și elevilor și a investițiilor create de bunuri colective cu multe locuri de muncă este un mod de adâncire în auto-limitarea capacității de depășire a stării actuale. Având un stat sever subfinanțat, nu scăderea „cheltuielilor bune” este soluția, ci tăierea celor ineficiente (de exemplu birocrăția, care costă statul și populația, având drept consecință și blocajul administrativ). Prioritățile trebuie să fie pe primul plan, iar resursele proprii, și așa puține, trebuie concentrate pe direcțiile vitale. Concluzie: consumul bugetar este mic, dar risipitor în componente importante ale sale, iar deficitul bugetar este generat de colectarea de resurse bugetare.

Resursa umană produce bunăstarea, deci investiția în om este o investiție în bunăstare. O societate care nu acordă prioritate învățământului, sănătății și susținerii familiilor cu copii, afectează grav șansele bunăstării colective. Sistemul de pensii nu este o povară pentru societate, ci o poliță pentru viitor. Sărăcia nu este doar o problemă individuală, ci și colectivă, manifestându-se prin degradarea și demoralizarea resursei umane, reprezentând totodată sursa principală a delincvenței și violenței. Crearea de locuri de muncă, profesionalizarea și motivarea forței de muncă este o responsabilitate colectivă, iar diviziunea economică și politică nu face decât să blocheze societatea.

Calitatea funcționării sistemului politic duce la modul în care se depășesc dificultățile. Lupta continuă între grupurile politice, derapajul instituțiilor democratice spre practici de tip autoritar, explozia anomiei prin erodarea încrederii în morală, dar și în voința de respectare a legii, cad în responsabilitatea sistemului politic, iar rezultatul este scăderea calității deciziilor politice și confuzia acțiunii publice. Efectul, poate cel mai grav, al acestui conflict este creșterea neîncrederii în ceilalți, blocajul asumării de responsabilități și a capacității de cooperare în interes colectiv. Calitatea tuturor sistemelor publice, care au menirea de a asigura bunăstarea unui stat, învățământ, sănătate, justiție, se degradează, prin subfinanțare și atac prin evidențierea unor cazuri extrem de grave, prezentate ca fiind tipice. Clarificarea responsabilităților instituțiilor publice și raționalitatea construcției publice, este soluția.

Promovarea economiei sociale este una din soluțiile oferite de UE pentru ieșirea din criză. Principiile de funcționare includ procesul democratic de decizie, redistribuirea socială a profitului, antreprenoriatul responsabil social, precum și asocierea liberă și voluntară. Efectele conduc spre o economie coezivă, promovarea unor rețele de solidaritate la nivel familial, comunitar și regional, diminuarea dependenței de ajutor social, dezvoltarea spiritului comunitar și adoptarea la nivel local,

regional și european a democrației civice de tip participativ.

Prin al cincilea capitol intrăm mai adânc în formele de protecție socială, aceasta fiind, la ora actuală, o temă majoră pentru entități, stat, salariați și toți ceilalți factori implicați în acțiuni sociale reprezentând nu doar un element fundamental al politicii sociale (ca instrument) cât mai cu seamă obiectivul său central. Întrebările la care dorim să oferim răspunsuri prin acest capitol sunt:

- Care sunt formele protecției sociale în România și de care legi sunt ele reglementate?
- Cum sunt constituite și utilizate fondurilor de protecție socială?
- Cum sunt reflectate în contabilitate formelor de protecție socială?

Uitându-ne la întrebările de mai sus, rezultă obiectivele clare ale acestui prim capitol:

- formele protecției sociale, împreună cu cadrul legislativ;
- constituirea și utilizarea fondurilor de protecție socială;
- reflectarea în contabilitate a formelor de protecție socială.

Protecția socială a devenit la ora actuală o temă majoră pentru entități, stat, salariați și toți ceilalți factori implicați în acțiuni sociale reprezentând nu doar un element fundamental al politicii sociale (ca instrument) cât mai cu seamă obiectivul său central. Protecția socială se manifestă printr-un ansamblu de măsuri care urmăresc direcții practice, convingătoare, prin acțiuni concrete la nivelul protecției locului de muncă, populației salariate, protecției împotriva nedeteriorării calității vieții, protecției grupurilor sociale defavorizate și a întregii colectivități. Conținutul economic al asigurărilor sociale este determinat de natura relațiilor de producție. Asigurările sociale constituie aceea parte a relațiilor social - economice bănești cu ajutorul cărora se formează și se utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii obligatorii a salariaților și pensionarilor din regiile autonome, societățile comerciale, din rețeaua cooperativei de consum, a avocaților, a entităților particulare.

Izvoarele de formare a fondurilor asigurărilor sociale sunt contribuțiile ce se plătesc de către agenții economici și salariați calculate prin aplicarea unor cote procentuale asupra fondurilor de salarii în cazul angajatorilor și asupra salariilor brute în cazul angajaților. Deci, quantumul fondurilor asigurărilor sociale depinde, în principal, de mărimea veniturilor realizate de personalul încadrat în muncă, deci o creștere a veniturilor personalului determină și majorarea veniturilor asigurărilor sociale de stat. Bugetul asigurărilor sociale de stat se mai alimentează și din alte venituri, precum sumele rezultate din lichidarea debitelor din anii anteriori, din restituirea subvențiilor acordate stațiunilor balneare în anii precedenți și nefolosite, din amenzile pentru neplata la timp a asigurărilor sociale, etc.

Sub aspect financiar, asigurările sociale participă la repartiția unei părți din produsul intern brut,

constituind un mijloc de control asupra formării, repartizării și utilizării acestuia, când se alimentează, se repartizează și utilizează fondurile asigurărilor sociale. Fiecare țară are o politică națională de asigurări sociale, care stabilește modalitatea în care se realizează participarea la sistem, gama de prestații precum și mecanismele de finanțare a sistemului.

În condițiile actuale în România, în care pensiile actualilor pensionari sunt plătite din contribuțiile actualilor angajați, nu este ușor de menținut un echilibru financiar, într-o situație atât de fragilă, în care numărul beneficiarilor este atât de mare, iar numărul contribuabililor este atât de mic. Soluțiile sunt limitate și nepopulare, iar guvernul le-a încercat deja pe toate: aplicarea unor taxe mai mari asupra contribuabililor (creșterea poverii fiscale), scăderea valorii reale a pensiilor, suplimentarea fondului de pensii cu subvenții de la bugetul de stat. Evoluția demografică nu este favorabilă pentru o echilibrare naturală a sistemului de pensii în viitor. Din contră, previziunile demografice sunt îngrijorătoare. Estimările demografice ale ONU arată că grupa de vârstă de 65+ va reprezenta aproape o cincime (18,9%) din populația României până în 2030, comparativ cu 10,4% în 1990 și 14,8% în 2005. România are nevoie de o intervenție energică, singura alternativă care poate fi luată în considerare, nu pentru a stopa scăderea populației, un obiectiv greu, dacă nu chiar imposibil de realizat pe termen scurt și mediu, ci pentru a diminua degradarea structurilor viitoare a demograficului. Deci problema raportului dependenței de vârstă se va accentua, afectând implicit sistemul de pensii. Toate aceste elemente arată nevoia urgentă de reformă a sistemului de pensii, pentru că situația actuală este precară, iar previziunile sunt pesimiste. (<http://www.scribte.com/economie/asigurari/finantarea-in-sistemul-de-asig>)

În țările europene, inclusiv în România, coexistă două sisteme de sănătate - asigurările private de sănătate și asigurările publice de sănătate. În ce privește celelalte state, s-a observat, în ultimii ani, o tendință din ce în ce mai mare pentru a opta pentru asigurarea privată de sănătate, motivul fiind calitatea superioară a serviciilor medicale private față de cele acordate de stat. Dacă în unele state, printre care și România, toți cetățenii sunt înscriși din oficiu în sistemul public și beneficiază de o acoperire de bază, iar pentru orice serviciu extra trebuie să plătească asigurare privată, în alte țări, cetățenii au de ales între cele două sisteme. România a făcut pași importanți în dezvoltarea serviciilor medicale private, în ultimii 10 ani. Asigurările private de sănătate sunt un prim pas în eliminarea corupției din sistemul medical. Cu toate acestea, funcționarea lor este amânată în fiecare an. Introducerea asigurărilor voluntare de sănătate și a coplăților ar putea duce la eliminarea „atențiilor” către medici și asistente, dar și la limitarea fraudelor administrative din sănătate.

În România, asigurările private de sănătate pentru plata serviciilor medicale constituie un sistem facultativ suplimentar celui de asigurări de sănătate obligatoriu (care acoperă un pachet de servicii de

bază) și care acoperă un pachet suplimentar de servicii. Cetățenii români, străini, apatrizii cu domiciliul sau reședința în România, după îndeplinirea cerințelor obligatorii ale asigurărilor sociale de sănătate, pot încheia contract cu societăți de asigurări private de sănătate, achitând prima de asigurare. În prezent, numai 10% dintre români dețin o asigurare privată de sănătate sau un abonament la o clinică privată. Piața asigurărilor de sănătate private este însă numai la început, neavând încă o evoluție constantă. Și totuși, ritmul de creștere al acesteia continuă să fie unul lent, față de potențialul său de dezvoltare. Problema este că, în primul rând, nu există o cultură a asigurării în România care să accelereze creșterea pieței, și în al doilea rând, mediul politic și legislativ nu oferă pârghiile atât de necesare stimulării companiilor pentru achiziția acestui tip de produse pentru angajați.

Afirmăm cu tărie, că asigurările de sănătate private ar putea ajuta sistemul de sănătate românesc, care are un buget de sănătate situat mult sub nivelul nevoilor reale, iar nivelul curent de finanțare din țară nu favorizează o dezvoltare sustenabilă, fiind necesară o abordare globală pentru dezvoltarea unei politici de sănătate consistentă, cu efecte pozitive pe termen lung, îndreptată spre nevoile reale ale sistemului și pacienților. Există loc de măsuri complementare, precum asigurările de sănătate private suplimentare, care au avut succes în statele europene în care au fost implementate.

Compartimentele specializate de personal și cele financiar-contabile ale entităților economice au sarcina aplicării corecte a unei varietăți de legi pentru fiecare fond al protecției sociale modificate mereu și a constituirii corecte a contribuțiilor sociale, virarea contribuțiilor sociale și utilizarea sumelor din acestea.

Contabilitate veniturilor și cheltuielilor bugetare privind protecția socială se realizează cu ajutorul unor conturi speciale deschise pe structura clasificăției bugetare pentru fiecare buget al protecției sociale în parte. Conturile utilizate asigură înregistrarea veniturilor și a cheltuielilor potrivit bugetului aprobat și furnizează informații necesare întocmirii contului de execuție bugetară și stabilirii rezultatului execuției bugetare. În acest context instituțiile implicate în protecția socială înregistrează operațiunile economico-financiare pe baza principiilor contabilității cu respectarea principiului drepturilor și obligațiilor.

Dorim să menționăm că se poate constata o structură stufoasă a contabilității românești, atât din punct de vedere al entităților, cât și a instituțiilor publice. Pentru societăți comerciale, legislația română prevede doar pentru contabilitatea sintetică a decontărilor cu personalul 8 conturi, adăugând cele 9 conturi cu decontările cu bugetul de asigurări și protecție socială. Desigur, și din punct de vedere al contabilității publice, conturile nu sunt deloc puține, contabilitatea publică cuprinzând contabilitatea

veniturilor și cheltuielilor bugetare care să reflecte încasarea veniturilor și plata cheltuielilor aferente exercițiului bugetar, contabilitatea trezoreriei, contabilitatea generală bazată pe principiul contării drepturilor și obligațiilor, care să reflecte evoluția situației financiare și patrimoniale precum și excedentul sau deficitul patrimonial și contabilitatea destinată analizării costurilor programelor aprobate. Cu alte cuvinte, planul de conturi cuprinde, pentru și implicit și cele care se ocupă cu protecția socială. Vorbim aici de conturile bugetare și conturile generale. Conturile bugetare sunt folosite pentru reflectarea încasării veniturilor și plății cheltuielilor și determinarea rezultatului execuției bugetare. Contabilitatea veniturilor și cheltuielilor bugetare, se realizează cu ajutorul unor conturi speciale, deschise pe structura clasificăției bugetare în vigoare pentru fiecare buget al protecției sociale în parte. Aceste conturi asigură înregistrarea veniturilor încasate și a cheltuielilor plătite, potrivit bugetului aprobat și furnizează informații necesare întocmirii contului de execuție bugetară și stabilirii rezultatului execuției bugetare. Conturile generale sunt utilizate pentru reflectarea activelor și pasivelor instituției, a cheltuielilor și veniturilor aferente exercițiului, indiferent dacă veniturile au fost încasate, iar cheltuielile plătite, pentru determinarea rezultatului patrimonial (excedent sau deficit patrimonial). Instituțiile implicate în protecția socială a personalului din România conduc contabilitatea în partidă dublă cu ajutorul conturilor prevăzute în planul de conturi general.

Pornind de la acest cadru legislativ atât de stufos și în continuă modificare și pornind de la realitatea că resursele sunt limitate, iar cerințele sociale în continuă creștere, corelat cu cadrul general al planului de conturi, apreciem că acesta creează multe posibilități de raționalizare, atât ca număr de conturi, cât și ca modalități de tratare a avantajelor personalului angajat și post angajare.

În ceea ce privește entitățile economice, în condițiile creșterii autonomiei acestora, ar trebui legiferat un plan contabil general, lăsându-le pe acestea să își dezvolte analitice pentru tratarea problematicei sociale.

Ca și contribuție personală, consider necesar crearea unui sistem național de înregistrare, urmărire, control a contribuțiilor sociale pentru fiecare participant la sistemul de protecție socială așa cum la multe societăți private de asigurări din cadrul pilonului II de pensii deja există, și dă posibilitatea cunoașterii în orice moment a stadiului plăților efectuate către fond.

Capitolul al șaselea dorește aprofundare temei controlului și auditării fondurilor privind protecția socială în România. Întrebările la care vrem să oferim răspunsuri prin aceste capitol sunt:

- Care sunt modalitățile concrete de derulare a controlului intern și a auditului public intern la instituțiile ce gestionează fonduri de protecție socială?

- Care sunt rezultatele efective ale măsurilor recomandate și sancțiunilor aplicate în urma muncii desfășurate de control și audit intern la nivelul acestor instituții publice?
- Care sunt noutățile legislative în acest domeniu și care sunt repercusiunile practice ale acestora asupra eficienței gestionării fondurilor de protecție socială?

Întrebările de mai sus ne oferă obiectivele acestui capitol:

- evidențierea tipurilor de control și audit public intern
- dezvoltarea și aprofundarea aspectelor teoretice și practice cu privire la activitatea de control public intern și audit public intern
- investigarea empirică a problematicii relevanței controlului și auditului public intern, prin prisma măsurilor implementate
- înțelegerea modificărilor legislative referitoare la controlul public intern și auditul public intern și a necesității implementării acestora, într-o perioadă de criză economico-financiară

Actualele modificări legislative în domeniul auditului public intern bulversează practicienii auditori și funcționari publici. Totuși, în rezolvarea dilemelor ridicate nu trebuie să ometem importanța misiunilor de audit public intern și de control intern la instituțiile publice gestionare de fonduri de protecție socială.

Controlul intern, în România, este un ansamblu de forme de control exercitate la nivelul entității publice, inclusiv auditul intern, stabilite de conducere în concordanță cu obiectivele acesteia și cu reglementările legale, în vederea asigurării administrării fondurilor în mod economic, eficient și eficace; acesta include, de asemenea, structurile organizatorice, metodele și procedurile. Controlul intern este format din ansamblul formelor de control exercitate la nivelul entității (publice), inclusiv auditul intern, stabilite de conducere în concordanță cu obiectivele acesteia și cu reglementările legale, în vederea administrării fondurilor în mod economic, eficace și eficient, care include structurile organizatorice, metodele și procedurile.

Auditul public intern reprezintă un ansamblu de activități și acțiuni corelate, desfășurate de structuri specializate, constituite la nivelul instituției publice în cauză (sau, la nivelul instituției publice ierarhic superioare), care, pe baza unui plan și a unei metodologii prestabilite, este destinat să realizeze un diagnostic general al sistemului, sub aspect tehnic, managerial și financiar-contabil. Unii specialiști consideră faptul că auditul public intern este activitate funcțional independentă și obiectivă, care dă asigurări și consiliere conducerii, pentru o bună administrare a veniturilor și cheltuielilor publice, perfecționând activitățile entității publice. Totodată, această activitate ajută entitatea publică să își îndeplinească obiectivele, printr-o abordare sistematică și metodică, care evaluează și îmbunătățește

eficiența și eficacitatea sistemului de conducere bazat pe gestiunea riscului, a controlului și a proceselor de administrare.

Obiectivele auditului public intern sunt asigurarea obiectivă și consilierea, destinate să îmbunătățească sistemele și activitățile entității publice și sprijinirea îndeplinirii obiectivelor entității publice printr-o abordare sistematică și metodică, prin care se evaluează și se îmbunătățește eficacitatea sistemului de conducere bazat pe gestiunea riscului, a controlului și a proceselor administrării. Auditul extern în România a fost organizat și restructurat în mai multe rânduri, în prezent fiind realizat în următoarele structuri: expertize contabile, asigurate de CECCAR, auditul financiar, oferit de CAFR, auditul de performanță, realizat de Curtea de Conturi a României, concomitent cu controalele financiare exercitate în domeniul public și auditul financiar fiscal, efectuat de firmele de consultanță românești și internaționale, recunoscute în domeniu.

În acest capitol este descris modul de realizare al activității de control intern și audit public intern prin compartimentele/ direcțiile proprii CNAS și caselor teritoriale de asigurări de sănătate. Rezultatele acțiunilor întreprinse și recomandările efectuate sunt justificate prin sumele recuperate, modificările legislative propuse și realizate, precum și îmbunătățirea relațiilor dintre CNAS, casele de asigurări de sănătate, furnizorii de servicii, angajatorii și angajații acestora. Se prezintă și noțiunile privind controlul și auditul intern al pensiilor private la nivelul CSSPP. CSSPP este autoritatea administrativă autonomă cu personalitate juridică, aflată sub controlul Parlamentului României, a cărei autoritate se exercită pe întreg teritoriul României. Misiunea acesteia constă în reglementarea, coordonarea, supravegherea și controlul activității sistemului de pensii private și în protejarea intereselor participanților și ale beneficiarilor, prin asigurarea unei funcționări eficiente a sistemului de pensii private și informarea asupra acestuia.

Cu toate că este o autoritatea administrativ autonomă cu personalitate juridică recentă, CSSPP încearcă și reușește să realizeze un sistem de pensii echilibrat. În viziunea CSSPP, un sistem de pensii echilibrat va duce la eliminarea presiunii asupra bugetului asigurărilor sociale, la stimularea creșterii economice prin investirea sumelor acumulate la fondurile de pensii, la dezvoltarea pieței de capital (activele imobilizate cresc și sprijină dezvoltarea unor proiecte mari) și la crearea de noi locuri de muncă, reducerea șomajului. În vederea realizării dezideratelor enunțate, CSSPP desfășoară misiuni de control intern asupra administratorilor de fonduri de pensii private, brokerilor de asigurare, agenților de marketing persoane fizice și/ sau juridice abilitate de către această instituție să desfășoare activități în domeniul pensiilor private. Rezultatele monitorizării acțiunilor de control se regăsesc în sancțiunile scrise și/ sau penale, retragerile persoanelor vinovate din registrul CSSPP, precum și în transferurile aprobate legal de la un fond la altul de pensii private. Activitatea de audit intern se

derulează prin compartimentul propriu, dar auditul situațiilor financiare anuale se realizează actualmente de Deloitte Audit SRL.

În continuare am evidențiat inițial scurte noțiuni introductive despre MMFPS și instituțiile subordonate. Ulterior, am reliefat rolul ANOFM și agențiile județene în controlul intern și auditul intern al fondurilor privind asigurările de șomaj, prin prisma evidențierii evoluției misiunilor întreprinse, a măsurilor aplicate, dar îndeosebi prin evoluția favorabilă a indicatorilor de performanță (evaluați lunar și la finele anului). Administrarea și gestionarea sistemului public de pensii și de asigurări sociale se realizează prin intermediul CNPAS și a unităților sale teritoriale. Eficiența muncii de control intern și de audit intern desfășurată prin compartimentele proprii este subliniată de trendul favorabil al sumelor recuperate și prin evoluția pozitivă a indicatorilor de performanță proprii (fapt ce explică îndeplinirea în proporție de 100% a planului anual de audit intern în 2009). ANPS, instituție nou înființată, încearcă prin agențiile sale teritoriale să urmărească efectuarea corespunzătoare a prestațiilor sociale stabilite.

Capitolul mai descrie modul de realizare al activității de control intern și audit public intern prin compartimentele/ direcțiile proprii CNAS și caselor teritoriale de asigurări de sănătate. Rezultatele acțiunilor întreprinse și recomandările efectuate sunt justificate prin sumele recuperate, modificările legislative propuse și realizate, precum și îmbunătățirea relațiilor dintre CNAS, casele de asigurări de sănătate, furnizorii de servicii, angajatorii și angajații acestora.

CONCLUZII , PERSPECTIVE SI LIMITE ALE CERCETARII

Ultimul capitol este realizarea unei sinteze a contabilității protecției sociale, identificând aspectele cheie ale cercetării. Toate aspectele abordate pe parcursul celor 6 capitole sunt agregate aici, iar demersul științific este formulat într-o concluzie mare, stabilind dacă obiectivele generale și secundare propuse au fost atinse.

Analizând situația actuală, am arătat situația prezentă în România și Europa, oferind câteva soluții referitoare la rezolvarea deficitelor anuale ale bugetului public, care au devenit cronice în 2009. Continuarea acordului cu FMI, exportul de servicii în transport și turism, creșterea accizelor, sunt doar câteva soluții ale ieșirii din criză pentru România. Comisia Europeană propune creșterea ocupării forței de muncă din populația între 20 și 64 ani, scăderea numărului de persoane expuse sărăciei și majorarea sumei din PIB alocate pentru cercetare, ca soluție pentru ieșirea din criză. Am arătat faptul că statul român are o politică de distribuție a bugetului în defavoarea sectorului social și când, din păcate, reacția guvernării actuale a României este din nou inversă, încercând să echilibreze bugetul prin tăieri masive în zona socială. Opțiunile private ale asigurărilor de sănătate și ale pensiilor este direcția spre care se îndreaptă tot mai mult România, introducerea lor și a coplăților ar putea duce la eliminarea „atențiilor” către medici și asistente, dar, mai ales, ar putea ajuta sistemul de sănătate românesc, care are un buget de sănătate situat mult sub nivelul nevoilor reale, iar nivelul curent de finanțare din țară nu favorizează o dezvoltare sustenabilă, fiind necesară o abordare globală pentru dezvoltarea unei politici de sănătate consistentă.

În **capitolul 1 „Delimitări conceptuale, noțiuni și categorii privind protecția socială”** am încercat să delimităm conceptual noțiunile politicii și protecției sociale, ale bugetării și ale bugetului public, ale veniturilor și cheltuielilor publice, precum și conceptele de audit public. Ce este politica socială au încercat să definească mai mulți autori aparținând unor școli și curente de gândire diferite, însă nici astăzi nu se poate spune că s-a ajuns la un consens absolut privind ariile de acoperire socială în cadrul mai larg al politicilor publice. Considerăm că sociologul britanic T. H. Marshall definește cel mai cuprinzător semnificația acestui concept: „Obiectivul esențial al politicii sociale în secolul XX este asigurarea bunăstării cetățenilor” (Marshall, 1950). Primele preocupări explicite în domeniul politicii sociale au fost stipulate în Tratatul de la Roma, semnat pe 25 martie 1957. Trebuie precizat însă că politica economică a fost întotdeauna prioritară în Comunitatea Europeană, iar abordările sociale s-au limitat la unele dispoziții comune cu caracter general și la recomandări adresate guvernelor statelor membre. În ceea ce privește politica socială din România, am arătat că măsurile adoptate în anii '90 nu corespund decât în mică proporție unei strategii coerente de reformă socială pe termen lung, abia

spre finalul deceniului apărând semnele unei astfel de concepții, în special în învățământ, sănătate și pensii. De cele mai multe ori, politicile sociale au fost decise într-o manieră haotică, populistă și „pompiestică”, de pe o zi pe alta, pentru a da satisfacție anumitor grupuri contestatatoare sau pentru a compensa unele efecte ale restructurării economiei. În acest fel, devine limpede că politicile sociale i-a fost atribuit un rol secundar, de acompaniere a politicii economice, caracterul dominant fiind acela de politică pasivă, care așteaptă un nou val de scumpiri pentru a acorda o indexare cu câteva procente a veniturilor.

Cu rădăcini în antichitate, prin includerea elementelor de protecție în Dreptul Roman, remarcăm apariția primelor forme de asistență socială în secolele XIII și XIV, când în jurul mănăstirilor au fost construite așezăminte de asistență socială pentru săraci, bătrâni și bolnavi. Primele forme de protecție socială au apărut la începutul secolului XIX și s-au referit la măsuri de asigurare socială. Conceptul de protecție socială a fost prima oară introdus de către J. K. Galbraith și definește politica de protejare a categoriilor defavorizate ale populației, prin măsuri ce urmăresc alinierea acestor categorii la un nivel de trai decent. El considera ca fiind cea mai urgentă măsură „prevederea dreptului celor care nu și pot găsi un loc de muncă de a avea un venit garantat sau alternativ”. În România, conceptul de protecție socială a fost folosit și consacrat în Constituția României după decembrie 1989.

Resursele financiare, la nivel național, cuprind ansamblul resurselor financiare ale autorităților și instituțiilor publice, resursele entităților publice și private, resursele organismelor fără scop lucrativ, precum și resursele populației. Volumul resurselor financiare ale unei societăți depinde de mărimea PIB, precum și de posibilitatea apelării la resurse financiare externe (împrumuturi, ajutoare, donații). Resursele administrației de stat, centrale și locale, resursele asigurărilor sociale de stat și resursele instituțiilor publice cu caracter autonom sunt componente ale resurselor financiare publice. De la o perioadă la alta, cheltuielile publice cresc atât ca expresie valorică, bănească, cât și ca mărime reală absolută. Evoluția cheltuielilor publice, exprimată în prețuri curente, este influențată de modificarea puterii de cumpărare a monedei naționale.

Subcapitolul „Delimitări conceptuale ale noțiunilor de audit, audit intern și audit extern” vine cu abordări teoretice privind controlul public intern și delimitările conceptuale ale noțiunilor de audit, audit intern și audit extern, pe fondul relațiilor dintre acestea. Cuvântul „audit” provine din latină, unde „audire” înseamnă a asculta. Comparând trei definiții ale auditului financiar date de Comisia Națională a Comisarilor de Conturi din Franța, de AICPA și de OUG nr. 75/ 1999 (România), observăm și un punct comun, și anume că acesta reprezintă o activitate de examinare a situațiilor financiare, de către o persoană competentă sau autorizată, pentru formularea unei opinii asupra corectitudinii cu care aceste documente prezintă situația financiară a organizației, atât static, cât și în

dinamică. Apreciem faptul că auditul intern este o activitate independentă și obiectivă care dă unei organizații o asigurare în ceea ce privește gradul de control asupra operațiunilor, o îndrumă pentru a-i îmbunătăți activitățile și contribuie la adăugarea unui plus de valoare.

În **capitolul 2 „Protecția socială la nivel european și național”** am oferit o imagine de ansamblu asupra evoluției și dezvoltării protecției sociale pe plan european, alături de studii comparative România – Europa, vorbind spre final și despre criza economico-financiară. Dacă în epoca medievală asistența și protecția erau asigurate în cea mai mare parte de Biserică, prin pomană individuală sau/ și instituții caritabile, mai târziu, nobilimea, și apoi și municipalitățile, au început să ofere o formă de protecție socială. Țările germane au fost printre primele țări care au prescris o reținere lunară din salariile muncitorilor, ajungându-se ca, în prezent, sistemul de asigurări de sănătate să fie un sistem extins, acoperind toți muncitorii. Pe parcursul anilor, statele au realizat faptul că, cotizațiile aduc sume importante la bugetul de stat, iar plata diferitelor cotizații aduc beneficii atât muncitorilor, cât și statului. Codul Muncii exprimă principiile generale care guvernează relațiile de muncă, drepturile și obligațiile persoanelor încadrate în muncă și jurisdicția muncii, stabilindu-se o protecție tot mai mare pentru populația preactivă, activă și postactivă. Europa a dezvoltat un sistem de protecție care este fără echivalent în lume și care identifică într-un fel societatea europeană, în prezent.

Am arătat evoluția protecției sociale pe plan local, în România, plecând din perioada socialistă și ajungând în prezent. Putem afirma cu tărie că, odată cu trecerea la sectorul de piață, protecția socială în România s-a așezat pe baze noi, a evoluat și s-a modificat permanent, adaptându-se la nevoile economiei românești, la cerințele impuse de practică cât și la cele impuse de manifestarea politicului. Sistemul de asigurări sociale de sănătate s-a dezvoltat ca și un principal sistem de ocrotire a sănătății populației, el fiind obligatoriu, iar bugetul lui constituindu-se din contribuțiile asiguraților. În prezent, și mai ales datorită crizei globale, sistemul facultativ de asigurări de sănătate, asigurările private, câștigă tot mai mult teren și asta nu, deoarece, românii își permit asigurări private, ci pentru simplu fapt că s-au simțit efectele negative ale crizei bugetară la nivelul pacienților asigurați, care nu au mai putut beneficia de deconturile de la casele de asigurări din cauza lipsei de fonduri de la stat. Începând cu ianuarie 1990 este recunoscută și în România posibilitatea întreruperii activității, din motive independente de activitatea personalului, astfel, toate unitățile economice și bugetare de stat, precum și persoanele fizice care utilizează munca salarială, vor contribui la constituirea unui fond centralizat. În ce privește prezentul, nu mai este un secret că rata șomajului a crescut la un maxim nemaîntâlnit de ani buni.

În subcapitolul „Studiu comparativ a protecției sociale a personalului angajat în țările din Europa” am oferit o viziune asupra protecției sociale a câtorva state europene, a căror principii ale protecției

sociale sunt aproximativ aceleași. Am vrut să arătăm că, state membre UE sau nu, țelul tuturor este protejarea lucrătorilor împotriva riscurilor de pierdere a veniturilor în timpul șomajului, a bolii sau invalidității, precum și la efectuarea îndatoririlor părintești până la o anumită vârstă, reglementarea drepturilor și obligațiile angajaților și angajatorilor făcându-se prin Codul Muncii. România este pe ultimele locuri dintre țările Europei, cum ne arată tot mai multe studii efectuate în zilele noastre, în ce privește dezvoltarea țării și până la salariul minim/ mediu. De aceea, nici nu este de mirat faptul că, toți mai mulți români preferă să plece la muncă în străinătate, lucrând chiar în domeniul pe care îl au ca și specializare, câștigând salarii și de 15 ori mai mult ca în țară. Pe timp de criză situația nu s-a schimbat, puțini optând pentru reîntoarcerea în țară, în principal, din cauza lipsei de oferte de angajare pe piața locală, cât și a insecurității locului de muncă sau a remunerației mici, în comparație cu oferta angajatorilor europeni.

Dacă multe dintre țările dezvoltate, la nivel global, s-au axat tot mai mult pe fondurile de pensii private (70% din PIB în 2009), eliberând presiunea asupra bugetului de stat, în România acestea reprezentau doar 0,5% din PIB în 2009, împovărând bugetul de stat. Banca Mondială a anunțat deja, că, cheltuielile publice cu pensiile (de stat) vor crește în medie, la nivelul întregii UE, de la 10,2% din PIB (în 2010) la 12,5% (în 2060), pe fondul reducerii natalității, îmbătrânirii și reducerii populației, pe când în România acestea s-ar dubla până în anul 2060. O părere unanimă este că, sistemul public românesc de pensii trebuie reformat rapid și eficient, adică accelerarea pensiilor private.

Capitolul 2 vorbește și oferă și o imaginea severă a unei națiuni în criză economică și financiară. Chiar dacă nu este prima dată când economia mondială se confruntă cu perioade de recesiune, este însă prima dată când avem de a face cu o criză localizată atât la nivelul țărilor dezvoltate, cât și la nivelul celor în curs de dezvoltare. Colapsul celor mai importante sectoare de piață, la început de criză, a lăsat „răni” adânci în economia globală, chiar dacă, în prezent, această situație s-a mai redresat. Cum a și fost de așteptat, „airbagul” țărilor cu poziții fiscale puternice a suportat mai bine criza, decât cel al statelor în curs de dezvoltare. Țările dezvoltate și-au putut folosi investițiile în infrastructură și în sectorul social, în scopul combaterii deflației, pe când statele mai puțin dezvoltate s-au confruntat cu probleme mult mai mari, iar, pe deasupra, criza este departe de a se fi terminat. Dacă la început de criză era vorba de supraviețuire și de obținerea de suficient numerar pentru a-și putea plăti personalul și furnizorii, astăzi companiile s-au mai restabilit financiar, fiind mai interesate de reevaluarea modelului lor de afaceri și de flexibilizarea operațiunilor. Falimentele sunt și ele la putere, așteptându-se în 2010 o creștere față de 2009, iar o revenire la ceea ce a fost înainte de 2008 poate dura ani buni de acum înainte.

În **capitolul 3 „Metodologia elaborării și construcției bugetului cu protecția socială”**, am pornit de la bazele din capitolul 1 și am tratat mai pe larg elaborarea și construcția bugetului cu protecția socială, pentru ca în finalul acestui capitol să vorbim despre sistemul de asigurări sociale de stat, bugetarea și evaziunea fiscală. Procesul bugetar reprezintă mulțimea structurată a acțiunilor și măsurilor inițiate și derulate de instituțiile statale competente în scopul realizării politicii financiare promovate de autoritatea guvernamentală în domeniul bugetar. Acest proces cuprinde patru etape: elaborarea, aprobarea, execuția și controlul, iar legea prevede conținutul acestor etape, graficul temporal al derulării lor, instituțiile abilitate, competente și răspunzătoare. Rolul bugetului de stat nu este doar financiar, ci și economic, alocativ, redistributiv și de reglare. De regulă, ciclurile bugetului au loc în mai multe faze: planificarea și analiza resurselor, formularea politicilor, execuția politică, iar a patra fază cuprinde întregul proces bugetar, dar este considerată ca și faza a patra. Această fază controlează și evaluează întregul proces și sistem.

Bugetul de stat este una din componentele majore ale sistemului financiar. Are un rol în funcționarea unor pârgii financiare, dar și în acțiunile de predicție și planificare macroeconomică realizate cu ajutorul unor instrumente, cum sunt programele de dezvoltare economică, balanțele financiare de sinteză și bugetul economiei naționale. Sub aspect formal, bugetul de stat este o listă de venituri și cheltuieli ale statului, referitoare la un anumit interval de timp, de regulă un an. Deoarece are cele mai mici venituri, relativ la mărimea economiei, statul român este și permanent în situația de deficit, adică de nevoie de a acoperi cheltuieli mai mari decât veniturile. Deficitul public mediu al României între 1998 și 2010 a fost de -2,2% din PIB. Suntem foarte aproape de media statelor care au aderat între anii 2004 și 2007 (-3,2%), dar la circa 1 punct procentual sub media europeană.

Prezintă atât în cadrul economiei de suprafață, cât și la nivelul economiei subterane, unde fenomenul este generalizat, evaziunea fiscală a atins, în ultimii aproape 20 de ani, în România, dimensiuni relativ mari. Desigur, acest fenomen nu e specific doar României, sau doar țărilor cu o economie de piață în formare. Fenomen tot atât de vechi pe cât este însăși existența impozitului propriu-zis, evaziunea fiscală nu are granițe de timp sau de spațiu. Cu toate acestea, amploarea acestui fenomen prezintă diferențe sensibile de la o țară la alta. Evaziunea fiscală are consecințe, în primul rând, la nivel macroeconomic, constând în privarea statului de veniturile cuvenite, prin aceasta diminuându-se posibilitățile de manevră în economie și în domeniul social. Pe de altă parte, entitățile care se sustrag plății impozitelor, având costuri mai mici, vor face o concurență neloială acelor care-și îndeplinesc obligațiile fiscale, distorsionând, astfel, bunul mers al mecanismelor pieței libere, subminând unele domenii de activitate. Acceptarea și generalizarea acestui fenomen, ar însemna, fără doar și poate, acceptarea suprimării, în timp, a statului, ori acest lucru este, în epoca modernă, imposibil, având în vedere faptul că niciodată și nicăieri în lume, inițiativa privată nu a fost capabilă să asigure, ea

singură, echilibrul social și economic al unei națiuni. Cu atât mai mult cu cât în perioada actuală, pe fondul crizei economice mondiale, se afirmă tot mai des că nici economia de piață nu este modelul economic care să asigure prosperitatea permanentă a celor care au adoptat-o.

Capitolul 4 „România și protecția sociale după 20 de ani de tranziție. Încotro?”, am analizat un studiu dat publicității în 2010 de către Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV), care arată, cu cifre, cum tranziția în România s-a făcut cu opțiuni politice greșite. Raportul, elaborat de o echipă de cercetători ICCV cu o experiență extinsă în domeniul analizei calității vieții și al politicilor sociale, face inventarul stării actuale și indică direcția spre care ne îndreptăm. Statul român, fiind un stat prea mic, cel mai mic din Europa, la mare distanță de media statelor europene, cheltuiește pentru domeniul social proporția cea mai mică, nu numai în raport cu PIB, dar și ca pondere din buget: 36,5% față de 55,9% media UE, având o politică de distribuție a bugetului în defavoarea sectorului social. Acest sector suportă masiv costul crizei actuale, datorită măsurilor întreprinse de guvern, care încercă să echilibreze bugetul prin tăieri masive în zona socială.

Datele arată că, în România anilor 1998-2009, ponderea veniturilor publice s-a aflat, în medie, la 32,8% din PIB, iar ponderea cheltuielilor la 36,1% din PIB. Aceasta ne plasează pe ultimul, respectiv penultimul loc în Europa (după Irlanda). Statele care reușesc să colecteze resurse la buget sunt statele puternice, cu economii dezvoltate. Dacă România dorește să se apropie de modelul de dezvoltare vest-european, va trebui să crească veniturile publice și nu să le scadă. Concluzia este că, după 20 de ani de tranziție, România a ajuns la un număr mare de persoane cu venituri reduse și la o inegalitate socială mai mare decât cea din 1989, având însă o povară suplimentară dată de datoriile externe și de costurile sociale care le însoțesc. Societatea românească devine din ce în ce mai polarizată, iar bunăstarea devine tot mai greu de atins pentru tot mai mulți români.

Dacă până înainte de 2007 nu era vizibil, de când a început criza și până astăzi a ieșit la suprafață responsabilitatea deficitului de politică economică. Statul, vrând probabil să iasă cât mai repede din criză, nu ales cea mai bună strategie de combatere a recesiunii, făcând erori care au dus la rezultate negative. Consumul bugetar este mic, dar risipitor în componente importante ale sale, iar deficitul bugetar este generat de colectarea de resurse bugetare.

În **capitolul 5 „Sistemul informațional contabil privind protecția personalului angajat în România”**, am intrat mai adânc în formele de protecție socială, aceasta fiind, la ora actuală, o temă majoră pentru entități, stat, salariați și toți ceilalți factori implicați în acțiuni sociale reprezentând nu doar un element fundamental al politicii sociale (ca instrument) cât mai cu seamă obiectivul său central. Asigurările sociale constituie aceea parte a relațiilor social- economice bănești cu ajutorul cărora se formează și se utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii obligatorii a salariaților și

pensionarilor din regiile autonome, societățile comerciale, din rețeaua cooperativei de consum, a avocaților, a entităților particulare. Izvoarele de formare a fondurilor asigurărilor sociale sunt contribuțiile ce se plătesc de către agenții economici și salariați calculate prin aplicarea unor cote procentuale asupra fondurilor de salarii în cazul angajatorilor și asupra salariilor brute în cazul angajaților. Deci, cuantumul fondurilor asigurărilor sociale depinde, în principal, de mărimea veniturilor realizate de personalul încadrat în muncă, deci o creștere a veniturilor personalului determină și majorarea veniturilor asigurărilor sociale de stat. Bugetul asigurărilor sociale de stat se mai alimentează și din alte venituri, precum sumele rezultate din lichidarea debitelor din anii anteriori, din restituirea subvențiilor acordate stațiunilor balneare în anii precedenți și nefolosite, din amenzile pentru neplata la timp a asigurărilor sociale, etc.

Pentru îndeplinirea dezideratelor sale, sistemul de asigurări sociale trebuie, în primul rând, să prezinte o puternică garanție. Necorelarea veniturilor și cheltuielilor în finanțarea sistemelor de asigurări sociale poate crea anumite dezechilibre cu consecințe nefavorabile asupra economiei. Sub aspect financiar, asigurările sociale participă la repartitia unei părți din produsul intern brut, constituind un mijloc de control asupra formării, repartizării și utilizării acestuia, când se alimentează, se repartizează și utilizează fondurile asigurărilor sociale.

Contabilitate veniturilor și cheltuielilor bugetare privind protecția socială se realizează cu ajutorul unor conturi speciale deschise pe structura clasificăției bugetare pentru fiecare buget al protecției sociale în parte. Conturile utilizate asigură înregistrarea veniturilor și a cheltuielilor potrivit bugetului aprobat și furnizează informații necesare întocmirii contului de execuție bugetară și stabilirii rezultatului execuției bugetare. În acest context instituțiile implicate în protecția socială înregistrează operațiunile economico-financiare pe baza principiilor contabilității cu respectarea principiului drepturilor și obligațiilor. Dorim să menționăm că se poate constata o structură pufoasă a contabilității românești, atât din punct de vedere al entităților, cât și a instituțiilor publice. Pentru societăți comerciale, legislația română prevede doar pentru contabilitatea sintetică a decontărilor cu personalul 8 conturi, adăugând cele 9 conturi cu decontările cu bugetul de asigurări și protecție socială. Desigur, și din punct de vedere al contabilității publice, conturile nu sunt deloc puține, contabilitatea publică cuprinzând contabilitatea veniturilor și cheltuielilor bugetare care să reflecte încasarea veniturilor și plata cheltuielilor aferente exercițiului bugetar, contabilitatea trezoreriei, contabilitatea generală bazată pe principiul contării drepturilor și obligațiilor, care să reflecte evoluția situației financiare și patrimoniale precum și excedentul sau deficitul patrimonial și contabilitatea destinată analizării costurilor programelor aprobate. Cu alte cuvinte, planul de conturi cuprinde, pentru și implicit și cele care se ocupă cu protecția socială. Vorbim aici de conturile bugetare și conturile generale.

În țările europene, inclusiv în România, coexistă două sisteme de sănătate - asigurările private de sănătate și asigurările publice de sănătate. Acest capitol face și o paralelă între aceste două sisteme. În ce privește celelalte state, s-a observat, în ultimii ani, o tendință din ce în ce mai mare pentru a opta pentru asigurarea privată de sănătate, motivul fiind calitatea superioară a serviciilor medicale private față de cele acordate de stat. România a făcut pași importanți în dezvoltarea serviciilor medicale private, în ultimii 10 ani. Asigurările private de sănătate sunt un prim pas în eliminarea corupției din sistemul medical. Susținem ideea că, asigurările de sănătate private ar putea ajuta sistemul de sănătate românesc, care are un buget de sănătate situat mult sub nivelul nevoilor reale, iar nivelul curent de finanțare din țară nu favorizează o dezvoltare sustenabilă, fiind necesară o abordare globală pentru dezvoltarea unei politici de sănătate consistentă, cu efecte pozitive pe termen lung, îndreptată spre nevoile reale ale sistemului și pacienților.

În **capitolul 6 „Analiza, controlul și auditarea fondurilor privind protecția socială”**, am realizat o trecere succintă a reglementărilor legale referitoare la acest domeniu, subliniind prevederile legale ce au condus la apariția CSSPP și a compartimentelor sale de control și audit, prin intermediul cărora se încearcă protejarea intereselor investitorilor în fondurile de pensii private. Cu toate că este o autoritatea administrativ autonomă cu personalitate juridică recentă, CSSPP încearcă și reușește (din datele evidențiate în rapoartele proprii de activitate) să realizeze un sistem de pensii echilibrat. În continuare am evidențiat inițial scurte noțiuni introductive despre MMFPS și instituțiile subordonate. Ulterior, am reliefat rolul ANOFM și agențiile județene în controlul intern și auditul intern al fondurilor privind asigurările de șomaj, prin prisma evidențierii evoluției misiunilor întreprinse, a măsurilor aplicate, dar îndeosebi prin evoluția favorabilă a indicatorilor de performanță (evaluări lunar și la finele anului). Administrarea și gestionarea sistemului public de pensii și de asigurări sociale se realizează prin intermediul CNPAS și a unităților sale teritoriale. Eficiența muncii de control intern și de audit intern desfășurată prin compartimentele proprii este subliniată de trendul favorabil al sumelor recuperate și prin evoluția pozitivă a indicatorilor de performanță proprii (fapt ce explică îndeplinirea în proporție de 100% a planului anual de audit intern în 2009). ANPS, instituție nou înființată, încearcă prin agențiile sale teritoriale să urmărească efectuarea corespunzătoare a prestațiilor sociale stabilite.

Auditul public intern reprezintă un ansamblu de activități și acțiuni corelate, desfășurate de structuri specializate, constituite la nivelul instituției publice în cauză (sau, la nivelul instituției publice ierarhic superioare), care, pe baza unui plan și a unei metodologii prestabilite, este destinat să realizeze un diagnostic general al sistemului, sub aspect tehnic, managerial și financiar-contabil. Obiectivele auditului public intern sunt asigurarea obiectivă și consilierea, destinate să îmbunătățească sistemele și activitățile entității publice și sprijinirea îndeplinirii obiectivelor entității publice printr-o abordare

sistematică și metodică, prin care se evaluează și se îmbunătățește eficacitatea sistemului de conducere bazat pe gestiunea riscului, a controlului și a proceselor administrării. Auditul extern în România a fost organizat și restructurat în mai multe rânduri, în prezent fiind realizat în următoarele structuri: expertize contabile, asigurate de CECCAR, auditul financiar, oferit de CAFR, auditul de performanță, realizat de Curtea de Conturi a României, concomitent cu controalele financiare exercitate în domeniul public și auditul financiar fiscal, efectuat de firmele de consultanță românești și internaționale, recunoscute în domeniu.

Capitolul mai descrie modul de realizare al activității de control intern și audit public intern prin compartimentele/ direcțiile proprii CNAS și caselor teritoriale de asigurări de sănătate. Rezultatele acțiunilor întreprinse și recomandările efectuate sunt justificate prin sumele recuperate, modificările legislative propuse și realizate, precum și îmbunătățirea relațiilor dintre CNAS, casele de asigurări de sănătate, furnizorii de servicii, angajatorii și angajații acestora.

Ca și orice lucrare de o astfel anvergură, teza prezentă își are limitele ei. În primul rând, datorită faptului că ne-am axat pe o perioadă de timp destul de restrânsă (analiza s-a făcut mai mult pe baza ultimilor 5 ani, cel mai frecvent), scopul nostru fiind de a prezenta stadii și studii cât mai recente, considerând că analizarea unor perioade mai vechi de 5 ani nu mai este relevant pentru stadiul actual în ce privește situația protecției sociale, care, în România, este și așa în continuă schimbare. Prezența crizei economico-financiare, în care „teoretic” nu mai suntem, România având o creștere consecutivă de 2 semestre, a provocat schimbări majore în legislație și în viața de zi cu zi românilor.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Reviste de specialitate:

1. Albu L. (2008), *A model to estimate Spatial Distribution of Informal Economy*, Romanian Journal of Economic Forecasting
2. Alcidi, Cinzia, Gros, Daniel (2010), *The European experience with large fiscal adjustments*
3. Alesina, Alberto, Carnoli, Dorian, Lecce, Giampaolo (2010), *The electoral consequences of large fiscal adjustments*
4. Antonescu, M., Buziernescu, R., Ciora, I. L., *Tendințe actuale ale unor forme de evaziune fiscală pe plan internațional*, Revista „Finanțe Publice și Contabilitate”, nr. 1/ ianuarie 2004
5. Articol publicat în revista Public Money and Management, vol. 13, no.4
6. Chirițoiu B. (2007), *Administrarea riscantă a fondurilor de asigurări sociale*
7. Cirica, Răzvan Ionuț; Teodorescu, Lucian (2005), *Protecția socială și incluziunea socială, componente esențiale ale Strategiei de la Lisabona*, în: Raporturi de muncă, vol. 9, nr. 5
8. Cleveland, Frederick (1915), *Evolution of the Budget Idea în the United States*, Analele Academiei Americane de Științe Politice și Sociale
9. Dreve R.M. (2005), *Importanța și rolul managementului riscului în audit*
10. Dumbravă, P., Crișan, C., „*Auditul intern și managementul – parteneri în realizarea obiectivelor entităților*”, Revista Audit Financiar, 2008
11. Key Jr., V. O.(1940), *American Political Science Review*
12. Lacrita N. G. (2005), *Cazuri particulare de paradisuri fiscale?*, Revista Impozite și taxe, nr. 6, iunie 2005
13. Ladar C. (2006), *Auditul intern. Planul și Raportul de audit în sănătate*, publicat în Analele Universității din Oradea, tom XV
14. Ladar C. (2006), *Finanțarea sectorului sănătății. Hazardul moral – o problemă comună a finanțării bazată pe asigurările de sănătate*, publicat în Analele Universității din Oradea, tom XV
15. Likierman, A.(2008), *Performance Indicators: 20 Early Lessons from Managerial Use*,
16. Mihailescu A. (2010), *Coșul de consum al populației corespunzător minimului de trai decent și de subsistență*, Revista de Inovație Socială, vol. 2, pag. 29-45
17. Oanță F., (2006), *Auditul public intern și schimbarea entităților publice*
18. Pașa, Florin (2006), *Reorientarea politicilor sociale naționale și locale*, în Economie și administrație locală, Nr. 12, p. 44-47
19. Păunică M., Ștefănescu A., Țurlea E. Și Nicolaescu S. (2009), *Particularități privind auditul intern în entitățile sistemului public de sănătate*, publicat în Studia Universitatis Vasile Goldiș

Arad – Economic Sciences (Studia Universitatis Vasile Goldis Arad – Seria Științe Economice),
issue1-1

20. Popescu, Andrei, Brehoi, Gheorghe (1993), *Influența convențiilor și acordurilor elaborate în cadrul Consiliului European asupra legislației muncii și protecției sociale*, în Dreptul Nr. 3
21. Răducea L.L.B. (2006), Controlul financiar și auditul public intern în unitățile ministerului apărării naționale
22. Revista Muncă și Progres (1991) nr. 2, 3, 4, București
23. Revue D'Economie Politique (1998) nr. 3, Editura Dalloz, Paris
24. Tănase I., Burcea M.C. (2006), Armonizarea auditului financiar public cu acquis-ul comunitar
25. ***, Controlul intern în instituțiile publice, articol downloaded de pe internet de pe site-ul
26. ***, Controlul intern și responsabilitatea managerială

2. Cărți de specialitate:

1. Albert, Michel (1994), *Capitalism contra capitalism*, Editura Humanitas, București
2. Alvin A. (1994), *Auditing an integrated approach*, Police Hall International Editions
3. Anghel. T., Bragaru, M. (2007), *Codul de procedură fiscală - Adnotat*, Editura Wolterskluwe
4. Arpinte, D., Cace, S., Preotesi, M., Tomescu, C. (2009), *Cornul și laptele – percepții, atitudini și eficiență*, Editura Expert, București
5. Balaban, C. (2006), *Evaziune fiscală. Aspecte controversate de teorie și practică judiciară*, Editura Rosetti, București
6. Băcescu, M., Fota, D. (2009), *Criza economică din România anulului 2009 - Cauze, efecte, soluții*, Editura Universitară, București
7. Bierweiler, Alexia (2006), *Soziale Sicherheit als Grundrecht in der Europäischen Union*, Editura Boorberg, Mannheim
8. Birlu V. (2008), *Frauda fiscală*, Editura Teora, București
9. Bisa C. (2005), *Utilizarea paradisurilor fiscale, între evaziune fiscală și fraudă fiscală*, BMT Publishing House, București
10. Boulescu M., Barnea C., Ispir O. (2007), *Control financiar intern și audit intern la entitățile publice*, Editura Economică, București
11. Brezeanu, Petre, Marinescu, Iulian (1996), *Finanțe publice și fiscalitate*, Editura Fundației „România de Măine”, București
12. Buzducea, Doru (2009), *Sisteme moderne de asistență socială*, Editura Polirom, Iași
13. Cace, Corina, Ioan-Franc, Valeriu (2004), *Asigurările sociale: management, evoluții și tendințe*, Editura Expert, București
14. Calu, Daniela Artemisa (2005), *Istorie și dezvoltare privind contabilitatea din România*, Editura Economics, București

15. Charta Comunitară a Drepturilor Fundamentale ale Lucrătorilor, 1989
16. Chasard, Yves; Preda, Marian (2005), *Politici sociale în Europa*, Editura Institutul European, București
17. Chersan I.C. (2011), Control și audit intern (suport de curs), downloaded de pe site-ul
18. Clocotici, Dorin, Gheorghiu, Gheorghe (1996), *Dolul, fraudă și evaziunea fiscală*, Editura Lumina Lex, București
19. Corduneanu, Carmen (1998), *Sistemul fiscal în știința finanțelor*, Editura CODECS
20. Crăciun Șt. (2004), Audit financiar și audit intern, Editura Economică, București
21. Dascălu E.D., Nicolae F. (2006), Auditul intern și instituțiile publice, Editura Economică, București
22. Demier, Francis (1998), *Istoria politicilor sociale, Europa sec. XIX-XX*, Editura Institutul European, Iași
23. Diaconu, P. (2005), *Cum fac bani contribuabilii. Evaziune fiscală. Paradisuri fiscale. Contabilitate creativă*, Editura Economică
24. Dobroțeanu L, Dobroțeanu C.L. (2002), Audit, concepte și practici, Editura Economică, București
25. Domnșoru S., Vânătoru S.S. (2008), Audit și control intern, Editura Sitech, București
26. Dumbravă, P., Bătrâncea L. M., *Management contabil*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2008
27. Dumbravă, Partenie, *Contabilitate financiară*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2005
28. Duverger, Maurice (1965), *Finances publiques*, Press Universitaires de Frances, Paris
29. Firoiu, Dumitru (1999), *Dreptul muncii și securității sociale*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca
30. Friedman, Milton (1995), *Capitalism și libertate*, Editura Enciclopedică, București
31. Ghită M. (2007), Audit public intern, Editura Sitech, București
32. Ghiță M. (2005), Auditul intern, Ediția aIIa, Editura Economică, București.
33. Gliga C. I., (2007), *Evaziunea fiscală. Reglementare. Doctrină. Jurisprudență*, Editura All Back, București
34. Gough, I. (1979), *The Political Economy of the Welfare State*, Editura Macmillan, Londra
35. Gray, Anne (2004), *Unsocial Europe. Social Protection or Flexploitation?*, Editura Pluto Press, Londra
36. Guy B.(1996), *Evaluation du contrôle interne*, Editura Comptables Malesherbes, Paris
37. Hantrais, Linda (1995), *Social Policy în the European Union*, Editura Macmillan, Londra
38. Heidenheimer, A. J. (1981), *Education and social security entitlements în Europe and America*, New Brunswick
39. Hoanță N. (2005), *Economie și finanțe publice*, Editura Polirom, Iași
40. Hutsebaut, Martin (1997), *Social protection în Europe: Facing up to changes and challenges*, Editura ETUI, Brussels

41. Iovițu, Mariana (2004), *Bazele politicii sociale*, Editura Științifică București
42. Ispir O. (2008), *Auditul extern în domeniu public*, Editura Economică, București
43. Jinga, Ion; Popescu, Andrei (2008), *Integrarea Europeană – Dicționar de termeni comunitari*, Editura Lumina Lex, București
44. Jinga, Ion; Popescu, Andrei (2008), *Integrarea Europeană – Dicționar de termeni comunitari*, Editura Lumina Lex, București
45. Loebbecke A. (2003), *Audit, o abordare integrată*, ediția aVIIIa, Editura ARC, Chișinău
46. Marshall, T. H. (1950), *Citizenship and Social Class*, Londra
47. Mățiș, D., Pop, A. (2010), *Contabilitate financiară*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
48. Mărginean I., Precupețu, I. (2006), *Quality of Life în Bulgaria and Romania*, Office for Official Publications of European Communities, Luxemburg
49. Mărginean, Ioan (1994), *Politica socială și tranziție la economia de piață în România*, Editura CIDE, București
50. Mihuț, I. (2003). *Management general*, Editura Carpatica, Cluj-Napoca
51. Mihuț, Liliana, Lauritzen, Bruno (2006), *Modele de politici sociale/ Models of Social Policy*, Editura Didactică și Pedagogică, București
52. Miron, Dumitru (coord.) (2002), *Economia integrării europene*, Editura ASE, București
53. MISSCEO - Mutual Information System on Social Protection of the Council of Europe (2009), *MISSCEO: Comparative tables of social protection systems în 14 member states of the Council of Europe, Australia, Canada and New Zealand*, Editura Council of Europe
54. Mitea A., Băncuță A., Polifrone A.M., Ciucărdel M. (2006), *Auditul de sistem în instituțiile publice*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, carte downloaded de pe internet de pe site-ul
55. Mitea A., Suditu Șt., Băncuță A., Tănase D. (2005), *Auditul public intern de la funcția de control la funcția de consiliere în cadrul asistenței manageriale*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București
56. Molnar, Maria (2007), *Sărăcia și protecția socială*, Editura România de Măine, București
57. Moroianu Zlătescu, Irina; Stoica, Ioan (2000), *Carta Socială Europeană*, Editura IRDO, București
58. Moșteanu, Tatiana (1997), *Buget și trezorerie publică*, Editura Didactică și Pedagogică, București
59. Munteanu V. (2000), *Control și audit financiar-contabil*, Editura Sylvi, București
60. O`Connor, J. (1973), *The Fiscal Crisis of the Welfare State*, Editura St. Martin, New York
61. Oprean I. (2002), *Control și audit financiar-contabil*, Editura Intelcredo, Deva
62. Oprean I., Popa I.E., Lenghel R.D.(2007), *Procedurile auditului și ale controlului financiar*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca

63. Pascal, Ileana, Deaconu, Stefan (2002), *Politici sociale și ocuparea forței de muncă*, Editura Centrul de Resurse Juridice, București
64. Pașa, Florin, Pașa, Luminița Mihaela (2003), *Cadrul juridic și organizatoric al asistenței sociale în România*, Editura Polirom, Iași
65. Patroi, D. (2007), *Evaziunea fiscală între latura permisă. Aspectul contravențional și caracterul infracțional*, Editura Economică, București
66. Pechman, Joseph A. (1992), *Social Security: Perspectives for Reform*, Editura Brookings Institution, Washington DC
67. Pechman, Joseph A. (1992), *Social Security: Perspectives for Reform*, Editura Brookings Institution, Washington DC
68. Pellens, Bernhard, Fülbier, Rolf Uwe, Gassen, Joachim, Sellhorn, Thorsten (2008), *Internationale Rechnungslegung*, Editura Schäffer-Poeschel, Stuttgart
69. Pereș I., Bunget O. (2004), *Control financiar și expertiză contabilă*, Editura Mirton, Timișoara
70. Pitulice M., Chițu A., Chițu A.G. (2005), *Studii de caz privind auditul public intern*, Editura CECCAR, București
71. Piven, R., Cloward, R. (1972), *Regulating the Poor: the Functions of the Public Welfare*, Editura Random, New York
72. Poenaru, Maria (1998), *Politica socială și indicatori sociali*, Editura All, București
73. Pop, Luana (coord.) (2002), *Dicționar de politici sociale*, Editura Expert București
74. Popescu Gh. (1997), *Procedurile controlului intern și auditul financiar*, Editura Gestiunea, București
75. Preda, Carmen-Mihaela (2006), *Alinierea și coordonarea sistemelor de securitate socială în Uniunea Europeană*, Editura ASE, București
76. Preda, Marian (2002), *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*, Editura Polirom, Iași
77. Renard J. (2003), *Teoria și practica auditului intern*, ediția a IV-a, Editura MFP, București
78. Roman C., Tabără V., Roman A.G. (2007), *Control financiar și audit public*, Editura Economică, București
79. Sarfati, Hedva, Bonoli, Giuliano (2002), *Labour Market and Social Protection Reforms în International Perspective*, Editura Ashgate, Freiburg
80. Smith, M.(2003), *Research methods în accounting*, Sage Publication, Londra
81. Smith, Robert W., Lynch, Thomas D (2004), *Public Budgeting în America*, Editura Pearson, New Jersey
82. Stoian A., Țurlea E. (2001), *Auditul financiar-contabil*, Editura Economică, București
83. Stroe, Radu, Armeanu, Radu (2008), *Finanțe*, Editura, ASE, București

84. Sullivan, Arthur, Sheffrin, Steven M. (2003), *Economie: principii în acțiune*, Editura Upper Saddle River, New Jersey
85. Șaguna, Dan Drosu, Tutungiu, Mihaela (1995), *Evaziunea fiscală*, Editura Oscar Print, București
86. Tănăsescu, Paul (2009), *Asigurări și protecție socială în România*, Editura CH Beck, București
87. Teșliuc, Cornelia Mihaela, Pop, Lucian, Teșliuc, Emil (2005), *Sărăcia și sistemul de protecție socială*, Editura Polirom, Iași
88. Tiron-Tudor A.(2005), *Auditul intern în administrația publică locală*, Editura Dacia, Cluj-Napoca
89. Topciu, Constantin, Vâșcu, Teodora, Vintilă, Georgeta (1995), *Fiscalitate*, Editura SECOREX, București
90. Țop, Dan (2008), *Drept social și politici naționale de protecție socială*, Editura Bibliotheca
91. Văcărel, I. (2001), *Finanțe publice*, Editura Didactică și Pedagogică, București
92. Vîrjan, Daniela (2005), *Economie și politici sociale*, Editura ASE, București
93. Voicu, M., Voicu B. (2007), *Valori ale românilor: 1993 – 2006. O perspectivă sociologică*, Editura Institutul European, Iași
94. Wilensky, Harold (1985), *Comparative Social Policy: Theory, Methods, Findings*, Editura University California
95. Zamfir, Cătălin (1999), *Politici sociale în România*, Editura Expert, București
96. Zamfir, Cătălin (2004), *O analiză critică a tranziției*, Editura Polirom, București
97. Zamfir, E. (2009), *Asistența socială în România. Teorie și acțiune socială*, Editura Mitropolia Oltenia, Craiova
98. Zamfir, Elena (2000), *Strategii anti-sărăcie și dezvoltare comunitară*, Editura Expert, București
99. Zarcovic, G., Enăchescu, D. (1998), *Probleme privind politicile de sănătate în țările Europei centrale și de răsărit*, Editura Info medica, București
100. Zuca Șt., Munteanu V., Zuca M.(2010), *Auditul public la întreprinderi și instituții publice. Concepte, metodologie, reglementări, studii de caz*, Editura Wolters Kluwer, București

3. Acte normative:

1. Decret Lege 25/ 14 ianuarie 1990 cu privire la utilizarea și salarizarea personalului în perioadele de întrerupere a activității
2. Decretul 389/ 11 octombrie 1972 cu privire la contribuția pentru asigurările sociale
3. Decretul Lege nr. 144/ 11 mai 1990 cu privire la prelungirea termenului de aplicare a Decretului Lege 25/ 14 ianuarie 1990 cu privire la utilizarea și salarizarea personalului în perioadele de întrerupere a activității

4. H.G. nr. 2288 din 2004 pentru aprobarea repartizării funcțiilor pe care le asigură ministerele și organizațiile neguvernamentale privind prevenirea situațiilor de urgență
5. H.G. 662 din 07.07.2010 privind unele măsuri organizatorice și funcționale pentru Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, Agenția Națională pentru Prestații Sociale și Inspekția Muncii.
6. H.G. nr. 1.377 din 2009, cu modificările ulterioare, privind Regulamentul de organizare și funcționare al Inspekției Muncii
7. H.G. nr. 1285 din 2008 privind Statutul propriu de organizare și funcționare al Agenției Naționale pentru Prestații Sociale
8. H.G. nr. 13/ 2004 privind statutul Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale
9. H.G. nr. 1610 din 2006 privind aprobarea Statutului ANOFM actualizată și republicată
10. H.G. nr. 362 din 2000 privind organizarea inspekțiilor pentru audit intern și stabilirea atribuțiilor generale pentru efectuarea acestora
11. H.G. nr. 377 din 2002 pentru aprobarea Procedurilor privind accesul la măsurile pentru stimularea ocupării forței de muncă, modalitățile de finanțare și instrucțiunile de implementare a acestora.
12. Hotărârea 2.269/ 9 decembrie 2004 privind aprobarea Normelor metodologice de calcul al contribuției de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale.
13. Hotărârea 938/ 2004 privind condițiile de înființare și funcționare, precum și procedura de autorizare a agentului de muncă temporară
14. Hotărârea Consiliului de Miniștri 4161/ 11 octombrie 1953 cu privire la contribuția pentru asigurările sociale de stat
15. Hotărârea Consiliului de Miniștri 880/ 1 ianuarie 1965 privind acordarea de ajutoare materiale în cadrul asigurărilor sociale de stat
16. Legea 1/ 7 ianuarie 1991 privind protecția socială a șomerilor și reintegrarea lor profesională
17. Legea 1/ 8 iulie 1977 privind impozitul pe fondul total de retribuire al unităților socialiste de stat
18. Legea 130/ 16 octombrie 1996/ R privind contractul colectiv de muncă
19. Legea 145/ 24 iulie 1997 – Legea asigurărilor sociale de sănătate
20. Legea 19/ 17 martie 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale
21. Legea 212/ 27 mai 2004 privind asigurările private de sănătate
22. Legea 3/ 30 iunie 1977 privind pensiile de asigurări sociale de stat și asistență socială
23. Legea 346/ 5 iunie 2002 privind asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale
24. Legea 49/ 25 mai 1992 pentru modificarea și completarea unor reglementări din legislația de asigurări sociale

25. Legea 53/ 24 ianuarie 2003 Codul Muncii
26. Legea 54/ 1 august 1991 cu privire la sindicate
27. Legea 577/ 22 decembrie 2003 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului 9/ 27 februarie 2003 pentru modificarea și completarea Legii 19/ 17 martie 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale
28. Legea 76/ 16 ianuarie 2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă
29. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2006
30. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2007
31. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008
32. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2009
33. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010
34. Legea de organizare și funcționare a Curții de Conturi nr. 94/1992, republicată, modificată și completată prin Legea nr. 77/2002
35. Legea nr. 202 din 2006 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă
36. Legea nr. 204 din 2006 privind pensile facultative
37. Legea nr. 23 din 2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 411 din 2004 privind fondurile de pensii administrate privat
38. Legea nr. 249 din 2004 privind pensiile ocupaționale
39. Legea nr. 313 din 2005 pentru aprobarea OUG nr. 50 din 2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea CSSPP
40. Legea nr. 411 din 2004 privind fondurile de pensii administrate privat
41. Legea nr. 500 din 2002 privind finanțele publice cu modificările ulterioare
42. Legea nr. 53/ 2003 din Codul Muncii
43. Legea nr. 672 din 2002 privind auditul public intern, cu modificările și completările ulterioare
44. Legea nr. 95 din 2006 privind reforma în domeniul sănătății, cu modificările și completările ulterioare
45. Legea nr. 301 din 17 mai 2002 pentru aprobarea OUG nr. 119 din 1999 privind auditul intern și controlul financiar preventiv
46. Legii 90/ 12 iulie 1996 – Legea protecției muncii
47. Norma B.N.R. nr. 17/2003 privind organizarea și controlul intern al activității băncilor, administrarea riscurilor semnificative, precum și organizarea și desfășurarea activității de audit intern în cadrul băncilor
48. Norma CSSPP nr. 18 din 2008 privind reglementările contabile conforme cu Directiva aVIIa a CEE aplicabile entităților autorizate, reglementate și supravegheate de CSSPP

49. Norma CSSPP nr. 19 din 2009 pentru modificarea și completarea Normei nr. 11 din 2007 privind auditorul financiar pentru fondurile de pensii administrate privat și administratorii acestora
50. Norma CSSPP nr. 20 din 2009 pentru modificarea și completarea Normei nr. 8 din 2006 privind auditorul financiar pentru fondurile de pensii facultative.
51. OMFP nr. 1267/21.09.2000 pentru aprobarea Normelor minimale de audit intern
52. OMFP nr. 1706 din 2002 pentru aprobarea Normelor Metodologice privind auditul intern al Programului ISPA derulat prin Oficiul de Plăți și Contractare Phare
53. OMFP nr. 1777 din 2002 pentru aprobarea Pistei de audit pentru Programul Sapard derulat prin Oficiul de Plăți și Contractare Phare din cadrul MFP
54. OMFP nr. 1778 din 2002 pentru aprobarea Pistei de audit pentru Programul ISPA derulat prin Fondul Național de Preaderare din cadrul MFP
55. OMFP nr. 1779 din 2002 pentru aprobarea Pistei de audit pentru Programul Phare derulat prin Fondul Național de Preaderare din cadrul MFP
56. OMFP nr. 1780 din 2002 pentru aprobarea Pistei de audit pentru Programul Sapard derulat prin Fondul Național de Preaderare din cadrul MFP
57. OMFP nr. 1781 din 2002 pentru aprobarea Pistei de audit privind Programul ISPA derulat prin Oficiul de Plăți și Contractare Phare
58. OMFP nr. 252 din 2004 pentru aprobarea Codului privind conduita etică a auditorului intern
59. OMFP nr. 38 din 2003 pentru aprobarea Normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern, cu modificările ulterioare
60. OMFP nr. 445 din 2004 pentru aprobarea Normelor proprii privind exercitarea activității de audit public intern în cadrul MFP
61. OMFP nr. 522 din 2003 pentru aprobarea Normelor metodologice referitoare la exercitarea controlului financiar preventiv, cu modificările și completările ulterioare
62. OMFP nr. 946 din 4 iulie 2005 modificat de OMFP nr. 1.389 din 2006 pentru aprobarea Codului controlului intern
63. Ordin nr. 880 din 28 iunie 2002 privind aprobarea Codului privind conduita etică a auditorului intern.
64. Ordinul 1791/ 24 decembrie 2002 de aprobare a Normelor metodologice privind constituirea în anul 2003 a Fondului inițial pentru funcționarea sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale
65. Ordinul CNAS nr. 178 din 28. 02. 2008 pentru aprobarea Normelor metodologice privind activitatea structurilor de control din cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate

66. Ordinul MMFES nr. 223 din 21 martie 2006 privind metodologia de acordare a indemnizației lunare de hrană cuvenită adulților și copiilor infestați HIV/SIDA și de control al utilizării de către cei în drept a acesteia.
67. Ordinul MMPS nr. 187/ 15 aprilie 1998 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comitetului de Securitate și Sănătate în Muncă
68. Ordinul nr. 522 din 2003 pentru aprobarea Normelor metodologice generale referitoare la exercitarea controlului financiar preventiv, modificată și completată
69. Ordonanța de Urgență 23/ 10 aprilie 2003 pentru modificarea și completarea Legii 19/ 17 martie 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale și pentru modificarea art. II și III din Ordonanța de urgență a Guvernului 9/ 27 februarie 2003 pentru modificarea și completarea Legii 19/ 17 martie 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale
70. Ordonanța de Urgență 96/ 14 octombrie 2003 privind protecția maternității la locurile de muncă
71. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 399/2006, cu modificările și completările ulterioare
72. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 37 din 2004 pentru modificarea și completarea reglementărilor privind auditul intern.
73. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 45 din 2003 privind finanțele publice locale, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 108 din 2004
74. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/1999 modificată și republicată privind activitatea de audit financiar
75. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 50 din 9 iunie 2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea CSSPP
76. Ordonanța Guvernului nr. 119 din 31 august 1999 privind controlul intern și controlul financiar preventiv actualizată și republicată
77. Ordonanței Guvernului 22/ 21 august 1992 privind finanțarea ocrotirii sănătății – Norme Metodologice 182.879 din 3 noiembrie 1992

4. Site-uri de internet:

1. www.lasig.ro
2. www.9am.ro
3. www.ahv-iv.info
4. www.avocatnet.ro
5. www.biblioteca-digitala.ase.ro
6. www.bizcity.ro

7. www.blogurieconomice.ro
8. www.businessday.ro
9. www.capital.ro
10. www.cariereonline.ro
11. www.cdep.ro
12. www.cnas.ro
13. www.cnpas.org
14. www.cristianpaun.finantare.ro
15. www.csspp.ro/rapoarte
16. www.cultura.tubefun4.com
17. www.ebooks.unibuc.ro
18. www.ec.europa.eu
19. www.economie.hotnews.ro
20. www.en.wikipedia.org
21. www.epp.eurostat.ec.europa.eu
22. www.euractiv.ro
23. www.evz.ro
24. www.fedee.com
25. www.financiarul.com
26. www.ghiseulbancar.ro
27. www.iccv.ro
28. www.idd.euro.ubbcluj.ro
29. www.informatia-zilei.ro
30. www.mdrl.ro
31. www.mfinante.ro
32. www.mmfes.ro – MMFES
33. www.money.ro
34. www.newsin.ro
35. www.oeconomica.uab.ro
36. www.papers.ssrn.com
37. www.pharma-business.ro
38. www.portal.fea.uaic.ro
39. www.prestatiisociale.ro
40. www.primm.ro
41. www.profesiionline.ro
42. www.referatele.com

43. www.scribde.com
44. www.smartfinancial.ro
45. www.sfp.ro
46. www.theia.org
47. www.wall-street.ro
48. www.worldwidewords.org
49. www.zf.ro
50. www.ziare.com
51. www.ziadevest.ro

5. Baze de date:

1. Banca Mondială – *Romania: Poverty Monitoring Analytical and Advisory Assistance Program*, 2007 (Report No. 40120 –Ro)
2. Banca Mondială – *World Development Indicators*
3. BNR – *Raport anual 1991-2008*
4. FMI – *World Economic Outlook Database (WEO)*
5. INS – *Anuarul statistic al României, 1991-2009*
6. INS – baza Tempo și baza proiect MONEE/ UNICEF
7. INS – *Tendențe sociale, 2009*
8. INS – *Veniturile și consumul populației, 2009*
9. PNUD – *Rapoartele Anuale ale Dezvoltării Umane 1990-2009*
10. UNICEF, World Bank/ Romania – *Rapid assessment of the social and poverty impacts of the economic crisis in Romania, 2009*

6. Alte materiale bibliografice

1. Basel Committee on Banking Supervision, „Internal audit în banking organisations and the relationship of the supervisory authorities with internal and external auditors”, Basel, 2000
1. Dragnea E.(2004), Managementul strategic al Asigurărilor Sociale de Sănătate (teză de doctorat), Universitatea din Craiova, Facultatea de Științe Economice
2. Risti L. (2008), Contabilitatea instituțiilor publice (suport de curs ID), Universitatea Aurel Vlaicu, Arad
3. Văidean V. (2010), Asigurările sociale de sănătate în România – realități și perspective (teză de doctorat), Uiversitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, FSEGA, catedra de finanțe
4. ***, Manualul de control financiar preventiv, elaborat de Ministerul Finanțelor Publice, Unitatea centrală de armonizare a sistemelor de management financiar și control, publicat pe adresa de internet a MFP